

Anyai gyűlölet!

Gyűlölet jön rám, ha két szemedbe nézek!
Nem szeretlek, mert eldobtál engem.
Míg kicsi voltam sokat gondoltam Rád!
De azóta sok víz lefolyt a Dunán.
Nem tudlak megérteni és nem is foglak,
Amiért mint gyermeked nem lehettem soha.
Milyen szülő vagy Te!
Hogy eldobtál engem?
Arra nem is gondoltál, hogy hova is kerültem.

Paksi Éva

Elfutnék, de hiába

Az intézet
tanított meg élni
És a szüleimet megbecsülni

Az intézet
Bár sok mindenre megtanított
Mégis sajnálom azt a három
Kényszerből itt töltött évet.

A tanárok
Hiányozni fognak mind,
Hiszen ők tanították meg nekem
Hogyan használjam a tollam, az eszem

Ha visszagondolok
Majd az itt töltött életemre,
Sok jó is juthat az eszembe,
Nem haragszom annyira a szüleimre.

Keresek valamit

Néha nem tudom ki vagyok,
Néha biztos vagyok...
Néha bizonytalan,
Keresek valamit,
Talán egy otthont magamnak.

Keresem önmagam,
Keresem hibámat,
Az örömet
A boldogságot
Néha nem tudom, ki vagyok,
Néha bizonytalan
Keresek valamit,
Talán egy otthont magamnak.

Seres József versei

Az iskola

Ez a nyolc év
Örökre megváltoztatta
Az életem.
Még máig is
Azt kérdezem:
Miért ilyen érdekes?
Rájöttem nagy nehezen,
tanulni kell hevesen.
Így az lehetek,
amit én szeretek.
Az ajtó nyitva áll előttem és előtted,
csak legyetek erősek!

A Csorbai úton...

Van egy ház, ami a szívemhez nőtt,
De mégis el kellett hagynom őt.

A mai világ

Sok ember csak ül a pénzén,
nem inkább segítené népét.
Hiába a vagyon, ha fukar vagy nagyon.
Az emberek csak szenvednek,
a gazdagok nem engednek.
Ha ez tovább így lesz,
a világból egy hideg sír lesz.
Ha tudsz tegyél ellene,
mert az embereknek együtt,
van a legnagyobb ereje.

Címlapon:
Rácz István operaénekes
Fotó: Nyári Gyula

a Magyarországi Nemzeti
és Etnikai Kisebbségi
Közalapítvány
és a Honvédelmi Minisztérium
támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási
és Továbbképzési
Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.

Telefon/Fax:
06-56/513-952, 513-953,
513-954

Levelezési cím:
SZOLNOK Pf.: 77 5001
e-mail: lungodrm@axelero.hu
Internetcím:
www.lungodrom.hu

Főszerkesztő: Paksi Éva

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Tervezőszerkesztő:
Gudmon Andrásné

Munkatársak:
Hegedűs Sándor,
Józsa Zoltán, Lukács Ilona,
Nyári Gyula

Rácz Lajos

Szerkesztőségi titkár:
Pálfi Elvira

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:
KARCAGI NYOMDA KFT.
Felelős vezető:
Tankó Csaba
ügyvezető igazgató
ISSN 1216-982X

Szécsi Magda

A történelmi hazugságokba bele lehet halni...

Nagyon ritkán nézek tévét, mert undorít a gagyitenger, az értéknek álcázott bővli, ami elárasztja az országot épp úgy, mint a láthatatlan bohócsapkában okoskodó politikusok, akik a mindig kilógó lólábat pedikűrözik, mert úgy látszik nincs jobb dolguk... De a minap mégis ott ragadtam a tévé előtt, és nem a 32 fokos hőség miatt. Érdekelt a téma. Éppen **Tomka Ferenc** plébános „Halálra szántak minket, mégis élünk” című könyvét mutatták be. A plébános úr azt magyarázta, hogy az egyetemistáknak szánt történelem könyvek még mindig tele vannak tévedésekkel és csak **Glatz Ferenc** mert őszintén írni az egyházak elleni támadásokról. Na, gondoltam, de jó Glatz Ferencnek, hogy őszinte mert lenni a **Kádár** rendszerben és nem ütötte meg a bokáját emiatt. Ugyan honnan vette ő egyedül a bátorságot ehhez, és mások miért nem mertek bátrak lenni tegnap és ma sem, ha az egyházakról vagy a cigányokról, a cigányok történelméről van szó. Mert rólunk is minden elképesztő marhaság megjelenhet a tankönyvekben, amit aztán halálos komolysággal tanítanak az iskolákban, és úgy tűnik senkit sem érdekel, hogy a tananyag gyakran megálázó, földbetaposó, vérforraló hazugságokból áll!

Nem tudom pontosan kiknek a megbízásából készülnek a történelem könyvek és hogy milyen feltételekkel válogatják ki a tankönyvírókat, de a végeredményt látva azt gondolom mindegy is nekik, itt is a pénz beszél és a barát meg a sógor ugathat, mint manapság az élet minden területén. Sajnos nekünk nincs egy Tomka Ferencünk, aki megírná rólunk az igazat, hogy halálra szántak minket, mégis élünk... Nem tudom mivel foglalkoznak a cigányszármazású történészeink, szociológusaink? Gondolom tévét néznek, persze magukban gyönyörködve, mert nyilatkoznak ám orrba-szájba, és pályázatokat írnak magyar történészek és szociológusok számára, hogy

majd fizetni tudjanak nekik a cigányokról írt tanulmányokért! Hát, igen! Furcsa világban élünk. Itt mindenki azzal foglalkozik legszívesebben, amihez nem ért! Furcsa világ ez, ahol a minisztériumok illetékesei és maguk a romák is azt hiszik, hogy rólunk jobban, igazabban, hitelesebben írnak a nem cigányok. Így nem is csoda, ha az ember gyomra felfordul a tankönyvektől, melyek miatt ha véletlenül fellázad a roma társadalom maroknyi értelmiségi csoportja, akkor leginkább a tankönyvet megrendelő üvölt együtt a tiltakozókkal, és mossa kezeit... És azon nyomban elfelejti, hogy ő fizetett a hazugságok megírásáért! Szomorú cirkusz ez is. Hülyét csinálnak az emberekből, hülyét a történelemből! Van miért szánni a történelem tanárokat és a történelmet tanuló diákokat.

A történelmet én nem az **egyik** legfontosabb, hanem **a legfontosabb** tantárgynak tartom. Elsősorban az szól mellette, hogy megtörténtek a dolgok, és a dolgok a mai napig hatnak, a tettesek és az áldozatok nem takarhatják el már soha az igazi arcukat! Másodsorban az szól mellette, hogy nincs még egy másik társadalomtudományi tantárgy az iskolákban, amit a diákok hosszabb ideig tanulnának és egyúttal amelyik alkalmasabb lenne a történelemről, társadalomról szóló ismeretek integrálására, mint a történelem: és a szomszédos társadalomtudományi ismeretek további befogadására (szociológia, közgazdaságtan, művelődéstörténet, művészettörténet, társadalomlélektan, jogtörténet, régészet, néprajz, antropológia) a történelem is nagy hajlandóságot mutat. Erre nagy szükség is van, hiszen a történelem (magyar és cigány) tantervi anyaga rá is szorul az ilyesfajta korszerűsítésre.

A történelmi hazugságokba bele lehet halni, de a történelmi érdeklődést és gondolkodást a társadalomból és nevelésből nem lehet kiiktatni, ahogy ezt némelyek szeretnék elérni, mert a hiteles történelemnek élettani funkciója van...

Fotó: Nyári Gyula

MEGEMLÉKEZÉS

♣ Október 23-án az 1956-os forradalom és szabadságharc kezdetének 49. évfordulójára emlékeztünk.

A TANULT ROMÁK NEM VÁGYNAK A RENDŐRI PÁLYÁRA

♣ Egyenlőre nem váltotta be a rendőri vezetés reményeit a cigány származású szakközépiskolások számára meghirdetett támogatási pályázat. Idén kilencen, két éve négyen, tavaly pedig mindössze hárman jelentkeztek az ösztöndíjra, ám végül egy sem került közülük a testülethez. Szabolcsban még mutatkozik némi érdeklődés, ám Budapesten például eddig egyetlen jelentkező sem akadt.

ROMA MŰSORVEZETŐK AZ RTL KLUBNÁL

♣ Adler Alíz és Orsós Lajos nyerte meg az RTL Klub által meghirdetett roma műsorvezető pályázatot. A felhívásra közel hatszázan jelentkeztek. A háromfordulós válogatáson egyre kevesebb fiatal ment át a rostán. Adler Alíz Budapesten nőtt fel, Orsós Lajos egy kicsi faluban, Ötvöskónyiban. Reméljük hamarosan az RTL Klub képernyőjén láthatjuk őket.

san az RTL Klub képernyőjén láthatjuk őket.

A KORMÁNY DRASZTIKUSAN CSÖKKENTENÉ AZ ÁLLAMI GONDOZOTTAK PÉNZÉT

♣ A kormány 20 százalékkal akarja csökkenteni jövőre az állami gondoskodásban élő gyerekek utáni normatívát. A közelgő költségvetési vita előtt ülést tartottak a gyermekvédelmi szakemberek és megállapodtak abban, hogy tiltakozó levelet küldenek Gyurcsány Ferenc miniszterelnöknek. Magyarországon 22 ezer állami gondozott gyermek él. A szakemberek szerint a normatíva csökkentésével az elmúlt hét év alatt felépített európai szintű szakmai munka és a gyermekek biztonsága kerülhet veszélybe. Amennyiben a parlament megszavazza a normatíva megvonást, úgy elbocsátásokra lehet számítani a gyermekvédelem minden területén.

MEGKEZDŐDÖTT SZADDÁM HUSZEIN PERE

♣ Szigorú biztonsági intézkedések közepette október 19-én megkezdődött Szaddám Huszein volt iraki diktátor pere Bagdadban. A volt iraki elnököt és hét másik korábbi vezetőt emberiség elleni bűntettekért és népiirtásért állítják bíróság elé. A vádpontok közt van többek között az 1982-es vérengzés is: Dudzsail térségében rálöttek a Huszeint és kíséretét szállító konvojra. A sikertelen merényletet az észak-iraki falu 143 lakosának meggyilkolásával tolták meg. Amennyiben a volt diktátort bűnösnek találják, akár halálbüntetést is kiszabhatnak rá.

EMELKEDETT A HAJLÉKTALANOK SZÁMA

♣ Kétszer annyi a nő és a fiatal a hajléktalanok között, mint korábban. A szaktárca megoldásként azonban nem a hajléktalanszállók bővítését tűzte ki céljául, hanem más

alternatívákat, bérlakásokat, vagy más lakhatási lehetőségeket szeretne létrehozni. Iványi Gábor, az Oltalom Karitativ Egyesület vezetője az Országgyűlés emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottsága kihelyezett ülésén elmondta, hogy a karitativ szervezetek egyre nehezebb helyzetben vannak, havonta késve kapják meg a hajléktalanok ellátására szánt állami fejkvótát, és a hajléktalanok krízisfőhelyeinek támogatása is csökkent, az elmúlt évhez képest 60 százalékkal.

ROMÁNIÁBAN ÉS BULGÁRIÁBAN MÉG MINDIG SÉRÜLNEK AZ EMBERI JOGOK

♣ Október 25-én jelenik meg az Európai Bizottság jelentése Bulgáriáról és Romániáról. A jelentés kapcsán az Amnesty International felszólítja az EU-t, hogy gyakoroljon nyomást a felvételre váró két országra az emberi jogok néhány kirívó megsértése miatt. Az Amnesty International felkéri az EU-t, hogy szorgalmazza a bolgár és a román kormány mihamarabbi intézkedéseit a következő területeken: 1. Előzzék meg, vagy szigorúan tárták fel és büntessék a roma állampolgárok diszkriminációját és az ellenük alkalmazott erőszakot. 2. Akadályozzák meg, hogy a rendőrség túlzott erőt alkalmazzon és garantálják az elmebetegek emberi jogait.

SZÉCSI MAGDA KIÁLLÍTÁSA

♣ A kisújszállási Kossuth Lajos Általános Iskolában szeptember 23-án a Kossuth Napok keretében Szécsi Magda író, Ferenczy Noémi-díjas képzőművész az iskola multi-kulturális könyvtárháználatti projektje keretében találkozott az iskola diákjaival. Délután, a Papi Lajos Alkotóházban Füsi Judit kisújszállási alkotóművész nyitotta meg a művész nő alkotásaiból készült kiállítását.

Szécsi Magda egyik festményét árverezésre felajánlotta a Városi Diákotthon lakói számára.

MILLIÓK A CIGÁNY VÁLLALKOZÓKNAK

♣ Idén több mint 80 vállalkozó összesen 220 millió forintot juthatott hozzá a cigány vállalkozókat segítő programban. A gazdasági minisztérium három évre hirdette meg kifejezetten a kisebbséghez tartozóknak szóló pályázatát. Az első évben beruházásaik felét, legfeljebb 3 millió forintot kaphattak vissza nem térítendő támogatásként a sikerrel pályázók. Az elmúlt esztendőben azonban világossá vált, hogy nem bírnak megfelelő önerővel a cigány vállalkozások, ezért idén 65 százalékra emelték a támogatás mértékét. Míg korábban főleg az építőiparban tevékenykedők igényeltek segítséget, most némileg kibővült a kör. Az értékesítés, a kereskedelem, a szolgáltatás, a vendéglátóipar is megjelent a pályázóknál.

A GYERMEKSZEGÉNYSÉG ELLEN INDUL A PROGRAM

♣ *Batiz András* kormányzóvivő bejelentette: a szegénység ellen nemzeti program indult, amely elsősorban a gyermekszegénység leküzdéséről szól. A kormányzóvivő arról beszélt: ma Magyarországon minden ötödik gyermek anélkül fekszik le aludni, hogy akárcsak egy tál meleg ételt elfogyasztana. A mintegy 2,2 millió gyermekből csaknem 430 ezren nagyon szegénynek tekinthetők.

GÁSPÁR LACI NAGY SIKERŰ ÚJ LEMEZE

♣ *Gáspár Laci* ismét nem okoz csalódást: a zenei anyag csupa ritmus, melódia és érzelem. A várva várt új album az

előzőnél picit táncolhatóbb, és valamivel érettebb hangzású. Közös vonása az előző lemezzel, hogy nem egy meghatározott zenei stílust követ, hanem hamisíthatatlanul „Gáspár Laci-s”. Olyan, mint maga az előadó, élettel teli és rendkívül színes: a popos dalok mellett ugyanúgy találunk a korongon funkysabb, mint érzelmes, lírai hangvételi remekműveket.

DELEGÁLTAK AZ EURÓPAI ROMÁK ÉS UTAZÓK FÓRUMÁBA

♣ Az Európai Romák és Utazók Fórumába a magyarországi delegáltak választását az Országos Cigány Önkormányzat székházában tartották meg azok a roma szervezetek, melyek előzőleg hivatalosan is jelezték szavazási szándékukat Strausburgban. Az európai romák érdekképviselését végző nemzetközi szervezetbe 4 főt és 12 póttagot delegálhat Magyarország. A szavazatok alapján állandó tagnak *Daróczi Ágnes*t, *Farkas Flóriánt*, *Kálnyos Zsoltot* és *Kolompár Orbánt* választották a szervezetek. A megválasztott állandó tagok november 7-én számolnak be a magyarországi választásról.

Az Európai Romák és Utazók Fóruma december 13-án tartja az Európa szerte már megválasztott állandó tagokból álló közgyűlését.

JÁSZTELEK

♣ A holokauszt áldozatainak emlékére a Jászteleki Cigány Kisebbségi Önkormányzat az orvosi rendelőnél emléktáblát állíttatott, amelyet ünnepélyesen felavattak és megkoszorúztak.

A Romaweb, az Új Néplap, a Népszabadság és a Magyar Nemzet cikkei alapján összeállította:
Paksi Éva

ELMENT A HOLOKAUSZT LELKIISMERETE

♣ Meghalt *Simon Wiesenthal*, aki minden kontinensen a második világháborús náci bűnösök leghíresebb üldözőjeként tartanak számon. Bécsi otthonában, kilencvenhat éves korában érte a halál. Egészen elmúlt esztendei visszavonulásáig dolgozott: az igazságszolgáltatás kezére kívánta jutatni a bujkáló felelősöket.

Hatvanévnapi munkája során – többek között a nevét viselő Simon Wiesenthal Központok munkatársainak segítségével – 1100 háborús bűnöst kutatott fel, és állíttatott bíróság elé. Ezek a tények. De vajon hogyan alakult volna Simon Wiesenthal sorsa, ha nem akkor és oda született volna?

1908. december 31-én látta meg a napvilágot egy galíciai ortodox zsidó családban. A prágai műszaki egyetemen végezte tanulmányait, itt kapott építészmérnöki diplomát, majd a lengyelországi Lwówban (ma Nyugat-Ukrajna) telepedett le. Ám nem sokáig élhetett szeretett hivatásának, hiszen a történelem már 1939-ben arra kényszerítette, hogy feladja terveit. Ebben az évben foglalta el az akkori Szovjetunió a várost, s Wiesenthal nem folytathatta építési pályáját. Majd miután 1941-ben bevonultak a németek, elhurcolták.

Történetét innentől jól ismerjük. 1945-ig egy tucat koncentrációs tábort járt meg, s a csodával határos módon élt túl. Májusban a mauthauseni lágerben érte az amerikaiak felszabadítása. Addigra 89 családtagját veszítette el, akiktől még elköszönni sem tudott. Elfelejtetni sem tudta, és nem is akarta őket – édesanyját a szeme láttára deportálták. Felesége túlélte a háborút, ennek folyamatos, évekig tartó, varsói bujdosás és rettegés volt az ára.

Wiesenthal a mauthauseni táborban egy cetlit dugdosott: listát vezetett. Amikor felszabadult a láger, átadta e listát az amerikaiaknak (45 kilóra fogyott ekkorra, egyedül a lépcsőn sem tudott felmenni...), s ennyit mondott: „Ezek a gyilkosok.”

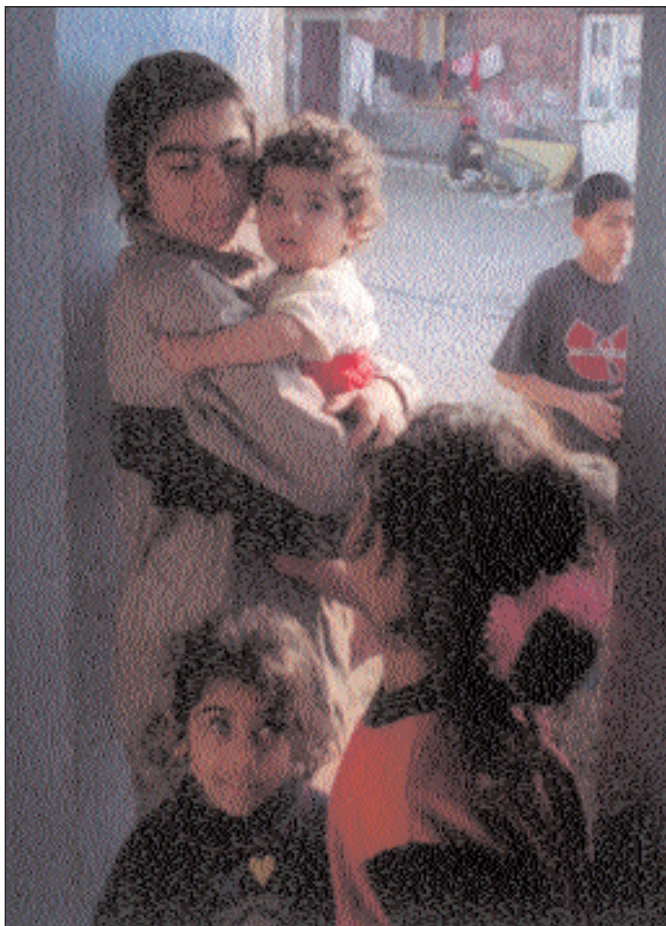
Így kezdődött...

A „holokauszt lekiismeretének” hívták. De nevezték „Nácivadásznak”, „Provokátörnek”, „Kényelmetlen Kortársnak” is, többek között. Attól függően, hogy barátja, elismerője, vagy éppen a tevékenységét kételyekkel vagy esetleg ellenségesen szemlélő emlegette-e. Mert utóbbiakból is akad, bőven.

Ő maga azt vallotta: „Nincs szabadság igazság nélkül.”

A második világháború óta a kambodzai, a ruandai, vagy éppen a szomszédunkban zajló délszláv népiirtás áldozatainak is tartozunk annyival, hogy ezt az igazságot megkeressük. E munkában hiányozni fog Wiesenthal.

A hónap hírei • A hónap hírei

A romák helyzetének javítása az EU-ban

A romák ⁽¹⁾ évszázadok óta hátrányos megkülönböztetés és üldöztetés szenvedő alanyai. Bár történelmi eredetük időnként vita tárgyát képezi, abban nagyrészt egyetértés mutatkozik – különösen a nyelvi bizonyítékok erejénél fogva –, hogy a roma emberek az indiai szubkontinenst a Krisztus utáni első évezred vége felé elhagyó csoportoktól származnak.

Bár egyes országokban nem készítenek etnikai származáson alapuló statisztikákat, a becslések szerint megközelítőleg 3–4 millió roma élhet az EU-ban, és talán további 2–3 millió a várhatóan 2007-ben az EU-hoz csatlakozó Bulgáriában és Romániában.

Az EU bővítése segítette a figyelmet a roma közösségek által mind az új, mind a régi tagállamokban elszenvedett hátrányos megkülönböztetésre és kirekesztésre irányítani. Ezeknek a kihívásoknak a kezeléséért a felelősség nagy részét a nemzeti, regionális és helyi szintek viselik. Az EU-politikának és programoknak viszont egy egész sora segíthet támogatni a nemzeti hatóságok és a civil társadalmi szervezetek erőfeszítéseit. A jelentősnek ez a része több olyan kezdeményezést körvonalaz, amelyet az Európai Bizottság tett a közelmúltban a romák társadalmi befogadásának támogatása céljából.

A KIHÍVÁS JELLEGE ÉS MÉRTÉKE

A romák az EU egyes területein eltérő fokban szembesülnek hátrányos megkülönböztetéssel és társadalmi kirekesztéssel. Az összes olyan országban, ahol rendelkezésre állnak statisztikák, vagy végeztek felméréseket, ezek azt mutatják, hogy a

A ROMÁK HELYZETÉNEK JAVÍTÁSA AZ EU-BAN

Az alábbi statisztikák ízelítőt adnak a romák európai helyzetéből.

- A szlovákiai speciális iskolákban tanuló gyermekeknek több mint a fele roma származású volt 2002/2003-ban.
- A roma gyerekeknek csak a fele járt egyáltalán iskolába 2003-ban Németországban, és azok közül, akik jártak, majdnem 80% speciális iskolába járt.
- A roma gyerekek adják a többségét a speciális iskolába járó gyermekeknek Magyarországon, Bulgáriában, Lengyelországban és Szlovéniában is.
- 2003-ban a munkaképes korú több mint 85%-a nem rendelkezett bejelentett munkahellyel Szlovákiában.
- A romák 80%-ának a jövedelme a nemzeti szegénységi küszöb alatt volt Bulgáriában, Magyarországon, Romániában és Szlovákiában az UDNP (az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja) 2001 végén elvégzett felmérés szerint.
- Ugyanezen felmérés szerint a magyarországi és szlovákiai romák kb. 45%-ának a lakásában nem volt illemhely.
- A romániai felmérésben szereplő romák mintegy 65%-a és a bulgáriai romák 45%-a folyóvíz nélküli lakásban lakott.

Forrás: Európai Bizottság, The Situation of Roma in an enlarged European Union és az Egyesült Nemzetek Szervezete Fejlesztési Programja (UDNP), Avoiding the Dependency Trap.

romák esetében lényegesen alacsonyabb az oktatás szintje, sokkal nagyobb arányú a munkanélküliség, lényegesen alacsonyabb szintű a jövedelem és rosszabb az egészségi állapot, mint a népesség másik részében (lásd különösen, Európai Bizottság: *A romák helyzete a kibővített Európai Unióban* ⁽²⁾). Sok tagállamban az a gyakorlat, hogy a roma gyerekeket elkülönítik az iskolában, gyakran járnak olyan „speciális iskolákba”, amelyeket a tanulási nehézségekkel küzdő gyerekeknek tartanak fenn, vagy helyezik át őket különleges osztályokba. Ráadásul sok roma nélkülöző és elkülönített területen él, rossz minőségű lakásban, ahol hiányoznak az alapszolgáltatások, és korlátozottan lehet jó minőségű egészségügyi ellátáshoz jutni (lásd a bekeretezett részt).

- (1) A „roma” kifejezést ebben a jelentésben azoknak a személyeknek a megjelölésére használjuk, akik magukat romának, cigánynak, utazónak, „manouches”-nak, szintinek és más „cigánynak” tartott csoportnak írják le. A „roma” kifejezés használatával nem akarjuk lekicsinyelni azt a nagyfokú változatosságot, amely ezeken a közösségeken belül létezik, vagy támogatni a sztereotípiákat.
- (2) http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/roma04_en.pdf

KONCENTRÁLT ERŐFESZÍTÉS A ROMÁK HELYZETÉNEK JAVÍTÁSÁRA

Az EU-nak az ennek a jelentésnek az I. részében leírt hátrányos megkülönböztetés elleni jogszabályai segíthetnek a romák-nak megvédeni a foglalkoztatáshoz, képzéshez, oktatáshoz, társadalombiztosításhoz, egészségügyi ellátáshoz, lakáshoz, árukhöz és szolgáltatásokhoz való hozzájutás tekintetében az egyenlő bánásmódhoz való jogukat. Az Európai Bizottság a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem közösségi cselekvési programja keretében más nem kormányzati szervezetek mellett képzést biztosít a romák szószóló szervezeteinek annak érdekében, hogy megkapják azt a jogi és gyakorlati tájékoztatást, amely szükséges a hátrányos megkülönböztetés áldozatainak védelméhez.

Az EU aktívan figyeli a kisebbségek, köztük a romák jogainak tiszteletben tartását és védelmét a jelölt országok csatlakozási folyamatának részeként. A Rasszizmus és Idegengyűlölet Európai Megfigyelőközpontja az utóbbi időben fokozottan ellenőrzi a romák helyzetét az EU tagállamaiban. Ezenkívül a Bizottság arra ösztönzi a nemzeti hatóságokat, hogy

A ROMÁK HELYZETE A KIBŐVÍTETT EURÓPAI UNIÓBAN

A Közösség antidiszkriminációs és társadalmi integrációs programjai által finanszírozott tanulmány megvizsgálta a romák élet- és munkakörülményeit azokban az EU-országokban, amelyekben azok a legtöbben vannak. Ennek alapján egy sor ajánlást tett oktatási, foglalkoztatási, lakhatási és egészségügyi politikákra. Főként azt ajánlotta, hogy az EU:

- jobban tudatosítsa a romák helyzetét és az általuk elszenvedett hátrányos megkülönböztetést, valamint kísérje figyelemmel a faji egyenlőségről szóló irányelvet követő új törvények hatását,
- fokozza az összhangot a különféle EU-politikák és programok, valamint az EU és más nemzetközi szervezetek között,
- biztosítsa a romák bevonását a politikák megfogalmazásába, végrehajtásába és értékelésébe, valamint azt, hogy a romaügyeket vegyék figyelembe a vonatkozó EU- és nemzeti politikákban,
- állapítson meg a programok hatását ellenőrző és értékelő módszereket a romák helyzetének javítása céljából,

hogy a tagállamok:

- ismerjék el a romákat mint különálló etnikai csoportot a társadalmi integrációs és foglalkoztatási politikák keretében megvalósítandó kiemelt intézkedések tekintetében,
- az Európai Bizottsággal együttműködésben alakítsák ki az etnikai származással kapcsolatos adatok gyűjtési módszereit,
- biztosítsák, hogy az összes nemzeti és helyi szintű hatóságnak legyen olyan szerve, amelynek a feladata a romák integrációjának a biztosítása,

és, hogy a roma szervezetek:

- aktívabban vegyenek részt a romákra vonatkozó sablonok és a velük szembeni előítéletek eltörlésében,
- sürressék az etnikai kisebbségek helyzetének figyelemmel kísérését annak érdekében, hogy jobban azonosíthatóak legyenek az előttük álló problémák,
- legyenek tagjai azoknak az európai nem kormányzati szervezeteknek és hálózatoknak, amelyek a hátrányos megkülönböztetés ellen és az alapvető jogokért harcolnak.

A jelentés on-line elérhető angolul, franciául és németül a:

http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/roma04_en.pdf honlapon.

vegyék figyelembe a roma közösségek szükségleteit a foglalkoztatásra és a társadalmi integrációra vonatkozó nemzeti cselekvési terveik elkészítése során.

Az EU pénzeszközei további támogatást nyújtanak a romák integrációjához. A Bizottság együttműködik a nemzeti hatóságokkal és a nem kormányzati szervezetekkel annak érdekében, hogy a pénzeszközök elérjék a céljukat, és hogy javuljon a politika ellenőrzési és értékelési rendszere. Az alábbiakban ismertetünk néhány példát az EU által támogatott projektek közül.

A romák előtt álló sok dimenziós kihívások kezelése céljából a Bizottság lépéseket tesz annak érdekében, hogy biztosítsa az EU politikái és programjai közötti következetes együttműködést. Első lépésként megbízást adott egy tanulmány (lásd a keretben lévő részt) elkészítésére a romák helyzetének elemzésére és a velük kapcsolatos politikák áttekintésére a kibővített EU-ban. Ez a tanulmány a nem kormányzati roma szervezetekkel együttműködésben és a nemzeti hatóságokkal konzultálva készült el.

A tanulmány ajánlásaira válaszul a Bizottság felállított egy külön szolgálatközi csoportot, hogy biztosítsa a most végrehajtásra kerülő, a romaügyekkel foglalkozó politikák és programok megfelelő összehangolását. A csoportban tizennégy különböző bizottsági igazgatóság képviselteti magát, amelyek nemcsak a foglalkoztatással és a szociális ügyekkel, hanem többek között a bővítéssel és a külkapcsolatokkal, az oktatással és a kultúrával, az igazságüggyel és az emberi jogokkal, az egészségüggyel, a regionális politikával és a vidékfejlesztéssel foglalkoznak. A csoport célja az, hogy politikai iránymutatásokat dolgozzon ki, cserélje ki az információt az összes érintett igazgatóság között, és biztosítsa a rendelkezésre álló pénzeszközök legjobb felhasználását, valamint a múltbeli tapasztalatokból a tanulságok levonását.

Az EU más nemzetközi szervezetekkel is együttműködik ezen a területen. Például az Európai Bizottság tagja a *Roma integráció évtizede 2005–2015* irányítóbizottságának, amely 2005. februárban Szófiában kezdte meg tevékenységét (lásd a bekeretezett részt).

A ROMA INTEGRÁCIÓ ÉVTIZEDE 2005–2015

A Roma Integráció Évtizede kezdeményezést Bulgária, Horvátország, a Cseh Köztársaság, Magyarország, Macedónia volt Jugoszláv Köztársaság, Románia, Szerbia és Montenegró, valamint Szlovákia írta alá 2005. februárban. Támogatja a Nyílt Társadalom Intézet, a Világbank és egy sor más nemzetközi szervezet.

A 2015-ig szóló kezdeményezés célja az érintett országokban élő romák és a lakosság másik része közötti szakadék betemetése. Az érintett kormányok képviselőiből, nemzetközi szponzorokból és magukból a romákból álló nemzetközi irányítócsoporthat – három húsba vágó kérdés, a szegénység, a hátrányos megkülönböztetés és a nemek mellett – négy elsőbbségi cselekvési területet állapított meg, ezek: az oktatás, a foglalkoztatás, az egészség és a lakhatás.

– Folytatjuk –

*Forrás: Egyenlőség és megkülönböztetésmentesség
Éves jelentés 2005
Európai Bizottság*

VIDÉK

Józsa Zoltán

Keresni kell a kitörési pontokat

Megmutatni az utat a roma emberek számára

Közvetlen ember **Balogh István**, az ózdi kisebbségi önkormányzat képviselője. Családi házas portáján ke-

restem fel Balogh urat, aki érkezésem pillanatában éppen biciklit szerelt az udvaron.

A nyugdíjas közéleti ember a jó gazda büszkeségével mutatta be „birodalmát”, a szépen művelt kert, ahol

igazán esztétikus látványban volt része a nézelődőnek. A hosszú paprikasorok, a konyhai növények, vala-

mint a virágok a munkát szerető ember tevékenységének produktumai. De elfoglaltságot jelent a nyulakkal való törődés is, s a „betakarítás” maga, mert a pincékben a polcokon katonás sorrendben sorakoznak a befőttes, valamint a savanyúsággal és őrölt paprikával teli üvegek.

Munka kell

– Munka kell az embereknek, mert a szegénység nem ismer határokat. Az ügyfélfogadási napokon megkeresnek bennünket az állampolgárok különböző problémákkal a kisebbségi önkormányzat irodájában. Roma és magyar emberek egyaránt... Természetesen mindenkit meghallgattunk, s a lehetőségeinkhez mérten próbálunk is segíteni, kezdte a beszélgetést Balogh István.

Több mint 39 év szolgálati idő letöltése után vonult nyugdíjba 2002-ben Balogh úr. Munkaviszonya jelentős részét a volt Ózdi Kohászati Üzemek Rúd- Drót- Hengermű gyáregységénél töltötte el, melegüzemi helyen.

1998-tól a Generál Electric ózdi üzeménél területi vezető, majd anyaggyártási adminisztrátorként tevékenykedett. Mint hangsúlyozta, a közéleti munkásság nagy felelősséget jelent, de a hétköznapi „sodrását” segít feledni a hét unokával való törődés, foglalkozás.

– 2002-től vagyok az Ózdi Kisebbségi Önkormányzat képviselője, de 1994-1998 között is kisebbségi képviselő voltam. Az 1998–2002 közötti időszakban a települési önkormányzat lakásügyi bizottságának tagjaként végeztem teendőimet. 2003 áprilistól töltöttem be a kisebbségi önkor-

mányzatnál az elnökhelyettesi pozíciót 2005 júniusáig, mivel lemondtam a tisztségemről. Mert egyéb közéleti elfoglaltságaim mellett az országos szervezetszerű Magyarországi Demokratikus Cigányok „Humán” Szervezete országos alelnöke lettem 2005. április 15.-től.

Beszélgetésünket a telefon csörgése szakította meg. Lapunk érdeklődésére **Vadász Jenő** az alsószolcái székhelyű MDCHSZ vezetője a következőket mondta:

– A szervezetünk a magyarországi cigányság társadalmi, gazdasági, szociális és kulturális céljainak megvalósításáért alakult 1993-ban. Alapvető célja, hogy feltárja és a közvélemény előtt tudatosítsa a cigány lakosság helyzetét és kiszolgáltatottságát. Megvalósítsa a foglalkoztatottság teljesebbé tételét, valamint változást idézzen elő a cigányság életvitelében, műveltségében.

– Tehát másik célunk a képzettséghez való segítése azoknak a munkanélküli embereknek, akik szeretnének dolgozni, de nincs lehetőségük a továbbképzésre, különböző, esetleg anyagi akadályok miatt. 2003 és 2005 között a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Munkaügyi Központnál roma referens voltam, így jól ismerem a megyében élő romák helyzetét. Szeretnénk a **Farkas Flórián** elnök úrral konzultálni a szervezetünk nevében a romák helyzetét érintő kérdésekről. Jövőképet kell festeni a romák elé, mert a 17 ezer forint szociális segély nem pénz. Munkahely, munka kell, hogy mindenki élni tudjon, s fizetni tudja a közüzemi számlákat.

– Szeretnénk az oktatás, a munkahelyteremtés lehetőségét megmutatni a roma emberek számára. Tudjuk azonban, hogy mindennek feltétele a szakképzett munkaerő. Pozitív példaként említhetem, hogy a MDCHSZ gazdasági, vállalkozási tevékenységet folytat építőipari és mezőgazdasági területeken. Végre döbbenjenek rá az emberek, hogy a romák felemelkedése, valamint a társadalmi egyenlőtlenségek kiegyensúlyozása nélkül nem lesz képes Magyarország a fejlődésre. Csak együtt képes a magyar nép arra, hogy elérjünk egy olyan szintet, amely megfelel az európai létnek is. Ez csak a romáknak nyújtott munkahely, valamint oktatás lehetőségével érhető el – folytatta gondolatait az ózdi kisebbségi képviselő.

Nyitott Világ

Ózdnak 1995-től van kapcsolata szlovákiai roma szervezetekkel, s a kapcsolatok elmélyítését együttműködési megállapodások és személyes találkozások is erősítik.

– **Mi a határmeneti együttműködés tartalmi lényege?**

– Elnökhelyettesként a határmenti kapcsolatokért feleltem, de jelenleg is tartom a kapcsolatot a szlovákiai roma szervezetekkel. Közismert, hogy a szlovákiai romák szociális, foglalkoztatási helyzete hasonló az észak-magyarországi cigányság helyzetéhez. Szlovákiában nem működnek kisebbségi önkormányzatok, ezért mi érdekképviselői tapasztalatokkal tudjuk segíteni szlovákiai roma testvéreinket. Kölcsönösen

meghívjuk egymást a kulturális és sport rendezvényekre, falunapra, közéleti képzésekre.

Felvilágosítást tudunk nyújtani a pályázati lehetőségek felkutatásában, valamint vállalkozások beindításában. Tornalja, Kálosa, Csoltó és Rimaszombat településekkel van állandó gyümölcsöző együttműködési kapcsolat. Szeptember 10-én Csoltón a falunapon vettem részt, s két órás kulturális műsorral „támogattuk a falunap sikerét. Az eseményekről a szlovákiai Pátria Rádió munkatársának számoltam be a szlovákiai roma szervezetek és az ózdi kisebbségi önkormányzat közötti együttműködések hatékonyságáról. 2004-ben Rimaszombatban tartottam előadást **Horváth Tibor** úr, a helyi roma társadalmi szervezet vezetőjének a felkérésére az Európai Unió pályázati lehetőségeiről, a pályázati formákról, ahol 19 roma polgármester és több más közéleti szereplő érdeklődött az információk után. A romáknak nagy szüksége van a jól felkészült vezetőkre, akik segítséget tudnak nyújtani a pályázatok elérhetősége, kivitelezhetősége érdekében. Szükséges, hogy saját maguk közül képezzenek ki pályázatíró menedzsereket, hivatali referenseket, iskolai pedellusokat, szociális gondozókat. A szlovákiai tapasztalatok azt bizonyítják, hogy helyben és közelben munkahelyek nincsenek, ezért a munkavállalók vagy távolabbi helyeken vállalnak munkát, vagy lakóhelyükön közhasznú foglalkoztatás keretében dolgoznak. Javaslatomra Rimaszombatban fűrészüzem létesült faipari alapanyagok gyártására.

Képei igazak és valóságosak, mint a cigányok szenvedései...

(Búcsú OLÁH JOLÁN festőművésztől)

Hogy egy képzőművészeti irányzat neve tulajdonképpen mit jelent, azt a legritkább esetben tudja totális pontossággal meghatározni az ember. Nem meglepő tehát, hogy a mai napig megoszlanak a vélemények a „naiv” értelme körül. *Oláh Jolánt* a szakmai elismerte, tisztelte és a naiv festők közé sorolta. Ő vállat vonva rábólintott. Egyszer beszélgettünk erről az Almássy téren és azt mondta, nem érdekli minek tartják, hová sorolják, fest, mert festeni jó, és ha a Roma Parlament nem támogatná anyagilag és erkölcsileg, hát az lenne számára a világ vége! De hál Istennek támogatták, számon tartották művészetét és festett: örömmel, érző szívvel, könnyű kézzel. Hm... Könnyű kézzel! Talán kevesen tudják, de Jolán embertelenül kemény, férfiaknak is nehéz munkát végzett nem egyszer: dolgozott bányában, volt rakodó is. A sors nem adott könnyű életet, könnyű életfeladatot számára. Sokat szenvedett, sokat csalódott ember volt, aki végül a festészetben találta meg a boldogságot. Egy roma kiadványban azt nyilatkozta: „nem tudnám megmondani hány képet festettem, azt sem tudom hova kerültek”. Ez nekem valahol nagyon szomorú és nagyon elgondolkodtató. Csak remélni tudom, hogy Salgótarján, Jolán legkedvesebb városa, amit mindig szeretettel és hálával emlegetett, nem felejt el összeszedni a hagyatékát és minimum egy emlékszobát nyit a tiszteletére! Mert Oláh Jolán sokat adott! Lelkiséget ajándékozott a városnak már azzal is, hogy ott élt, ott alkotott... Az Oláh Jolán emlékszobával a magyarországi roma képzőművészet előtt is fejet hajtana Salgótarján, ha már ezzel a főhajtással, 100 évet késett Magyarország! A szelíd arcú zenészeket, nehéz sorsú cigány asszonyokat, a világ értelmét önmagában kereső Jézust festő Oláh Jolán is hangoztatta, hogy fontos lenne egy roma múzeum. Sajnos nem élhette meg, hogy képei a roma múzeum falára kerülhessenek! (De mi, még élők, vajon megérjük-e?!)

Oláh Jolán olyan egyszerűen élt, mint a virágok, és úgy festett, ahogy álmodott, és álmaiban talán tényleg virág volt, akinek szirmait olyan szél simogatta, aki tudta, és arra tanította, hogy az igazság soha sem pótolhatja a valóságot. Jolán festményei igazak és valósak, valóságosak, mint a cigányok szenvedései. De ő már nem fest többé képet nekünk, és Jolán már nem szenved többé: neki már nem kell szorongania a holnap miatt, a kenyér miatt, a vágyva vágyott drága olajfesték és vászon miatt, hogy lenézik, megalázzák csak azért, mert cigánynak született! Oláh Jolán 73 évesen intett búcsút a földi létnek. Nyugodjon békében, és odaát, bocsássa meg ezt a keserves 73 évet a világnak...

Szécsi Magda

Formilje ășz ánume, dă jevé, ká lu băjási szufărálá...

(Hugo j dălă Oláh Jolán sinyé o fiscsit)

Karé fiscsálă séfel numé kápătă pă áje nu pacsé ánume sză scsijé om, pănt-ru sé sã kînd dă. Sã în zî dă áztá nu pucsény sză scsiny sé ăj áje „naív”. Pă Oláh Jolán toc sinyé numá fiscsescsé ăj dă grizsă, sã ăntri „naív” dă lok. Je ăș tărăje umire sã o făkut ku kápu-s pă áztá. O dátă ány szfătăjit dă áztá pă Almásy tér, sã je áje o zîsz: nu-j báj ákár sé zîsé aminyi, dă ákár sé o cînyé, je fiscsescsé, kă sză fiscsász kă farcsé bună ăj, dáku nu ár kăpătă sévá dălă Roma Parlament, átunse sză ár szfărsî lume-cáră lá je. Dă fálă fijé lu Dimizó, ákulo kápătă sévá, sã ákulo scsijé sé fásé je: ku vojé, ku szufljit, ku mînă usură. Hm... Ku mînă usură! Pucînsj scsijé, dá Jolán lukru farcsé gro, sã lu vunyik dă gro lukru o făkut. O lukrát în bănărijé, purtă pă umiré tărhat. Kusztu nu j-o dát usuremé, kuszt gro o ávut. Mult o szufărát, mult rîndurj sz-o silijit în aminy, sã ásá s-o áflát bukurije în fiscsálă. În szrijitură dă băjás áje o zîsz: „..nu scsu kic formé ám fiscsit, nyis áje nu scsu hungyé ășz..” Áztá mijé ro dă milă ăj, sã mult mă găngyész kă pă áztá. Áje ás áve dăgînd, kit Salgótarján szátu máré, hungyé Jolán ku bukurijé kusztá, sã tot ku bukurijé sã ku fálă szfătăje dă jăl, nu sz-o mujtá dă je, sã o sztrînzse uná formilje, pă karé je o făkut sã o fásé dákă ált nu o szobă, hungyé or punyé pă fál formilje álu Jolán. Păntu kă Jolán mult o dát! Szuflit j-o dát lu szátu máré, má csár sã ku áje kă ákulo kusztá, ákulo lukrá. Ku szobă áztálu Oláh Jolán lá toc sinyé în ungur lumé băjás fiscsescsé grizsă j-ár dá, dá dănu o szută dă ej ár fi trăbujit áfelă sză fákă lume dă ungur. O fiscsit lutásurj, cîgáns dă băjás ku kuszt gro, kupilu lu Dimizo, Oláh Jolán, sã je áje zîse, kit ár trăbujé în lok, hungyé fiscsálji escse ár fi. Máré págubă ăj, kă nu pacsé sză vądă în kusztuj kînd formilje pă fálu în kásză or fi. (Dă noj sinyé inká kusztány, noj ony vigye?)

Oláh Jolán ásá kusztá kă florilje, sã ásá fiscse, kum înviszá, sã pacsé fi kă în viszu-s ámune flaré ăj re, lu karé frunzălje áfelă vînt o pipije, karé scsije, sã pă áje o învácă, kă pă gyiriptácse lok nu pacsé sză vijé, sé ăj în jevé. Lu Jolán fiscsálă gyirépt ășz sã dă jevé, dă jevé ășz kum lu băjási csiniála. Dă je má nu fiscsescsé formé lu noj, sã Jolán nu csinijescse máj mult: nu áré frikă sé o fi mînyé, păntu pînyé, păntu fiscsálă, kă l-o ujtá zsosz, kă l-o fásé dă nyimikă păntu kă băsîcă ăj. Oláh Jolán 73 dă ej o mérsz dă-n lume áztá. Sză áré hugoj ákulo, sză jercsé lu lume-cáră áztá szufărát dă 73 ej.

Fordította: Varga Ilona

„Az az ember, aki megtagadja az őseit – gyökértelen”

Fülöp király Józsefvárosban

Egész gyermekkorom úgy telt, hogy műszaki ember leszek, már az orvosi pálya is elkalan-
dozásnak számított. Nagy tervekkel gyűrtem az egyetemi évfolyamokat, mellkas-sebész
akartam lenni, s aztán jött a fordulat.

– Személyhez köthető ez a
változás?

– **Potyók Balázs** karnagy
úr a „tettes”, ő a debreceni
Monteverdi Kórus karnagya
volt, az ő kórusában voltam
basszus, ő „szállt rám” –
hogyan ilyen hanggal orvos-
sá lenni Isten elleni véték len-
ne. Annyira szívemre vettem
a dolgot, hogy abbahagytam
az egyetemet, s hagytam,
hogy eluralja életemet a
zene. Ez nem volt nehéz,
hiszen felmenőim között
kiváló muzsikusok akadtak.

– *Vagy az irigyek, vagy a
rajongók mondják, hogy
harminchatodik Rácz Laci-
ig visszavezethető a mu-
zsiság vérvonal.*

– Ez lehet igaz, meg lehet
legenda is, de tény, hogy a
családban élt a zenei DNS,
apai nagyapám zenészerző,
hegedűművész volt, apám
jogász lett, de belőlem újra
„előjött” a muzsika.

– *Ki volt az az énektanár,
aki felvállalta az orvostan-
hallgató Rácz István tanítá-
sát?*

– **Fábri Edit** tanárnő. Em-
léke belém égett. Ő volt, aki
vállalta, hogy a mindenféle
zenei előképzettséget utólag
belém veri, így vettek fel a
budapesti konzervatórium-
ba. **Székel Mihály** hangle-
mezéről fül után tanultam
meg a Fülöp király-áriát,
meg a **Simone Boccanegra**
Fiesco-áriát – ezekkel tarol-
tam a felvételin. Pestre kel-
lett áttennem életem színter-
ét, ekkor lettem józsef-
városi, a Puskin utcában lak-
tam. A Zeneakadémia Ope-
raszakáról áterjedtek a hírek
az Operaházba is, felfo-

Rácz István 1963. december 23-án született Debrecen-
ben. Általános Iskoláit a Fűvészkerti Általános Isko-
lában kezdte, majd a Fazekas Mihály Gimnáziumban
folytatta. Az érettségi vizsga után a Debreceni Orvos-
tudományi Egyetem hallgatója lett, a sikeres felvételi
vizsgát három teljes tanév elvégzése követte. Pályája
ekkor teljesen más irányba fordult, a zene ezen belül az
éneklés keltette fel érdeklődését. Mélytónusú sötét
basszus énekhangjára felfigyeltek a szakemberek. Je-
lenleg a Magyar Állami Operaház magánénekes. Sze-
repei az opera irodalom legigényesebb basszus-
szerepei. Felnőttként lett józsefvárosi „állampolgár”,
élete szernecsecsillagának tudja be, hogy itt, ebben a
színes lüktető városrészben alapozhatta új életpályáját
és életét.

kozott légkör várt, irigység,
féltékenység, fűrés és meg-
becsülés légkörében kezd-
tem, azzal a hátránnyal,
hogy vidéki is voltam meg
józsefvárosi is, a zenei elő-
élet területén rutintalan.

– *Mit jelentett a józsef-
városi?*

– Furcsa amit kérdez,
hiszen a józsefvárosi is le-
het előny, és hátrány is. Az a
színes világ, ami itt fogadott,
a sokféle ember és hangulat
számomra a vidék után a
nagyvilágot jelentette. Akik
meg negatív szempontnak
könyvelték el hogy itt élek –
azokat nem értettem.

– *Kiejtette a szót, hogy
„nagyvilág”. Ez is szerepel
a céljai között?*

– Nem vagyok világutazó,
Nickelsdorfnál már honvá-
gyam keletkezik, persze
azért megmutatkoztam már
odakint.

– *Sokan mondják, hogy
az ilyen mély, profundó
basszushang sérülékeny
nagyon. Ön hogyan osztja
be az életét?*

– A mély adottságok mel-
lett a magas régiókból is
jutott. Tudom, hogy isteni
adomány, vigyázni kell rá.
Voltam már olyan pimasz,
hogy visszaadtam a szere-

peket, mert nem éreztem
magam érettnak a feladatra.

– *Hogyan illeszkedett, il-
letve hogyan fogadták az
Opera zárt világában?*

– Egy ilyen közösségben
feloldódni, mindent és min-
denkit tolerálni nem könnyű
feladat.

– *Tudták a Rácz Laci-
meghúzható zenei előéletét?*

– Nem tudom, tudják-e, de
ha rákérdeznék, nem ta-
gadom. Az az ember, aki
megtagadja az őseit, gyö-
kértelen. A primás üknagy-
papa mellett akadt az ősök
között osztrák, orosz, olasz,
sőt erdélyi grófi ág is.

– *Mit szeretne megvalósí-
tani a pályáján?*

– Nemrég halt meg édes-
apám, édesanyám így sokat
van velem, de a fészekrakás
is előttem áll. Van Pécs-
t egy választottam – együtt
tervezzük a jövőt. Basszus-
álmaim nem terjednek a
Metropolitanig.

– *Miért?*

Mert velejéig ismerem a
légkört, amiben ehhez élni
és tűrni kell, s engem a hazai
horizont is kielégít.

– *Mit üzen a józsefvárosi-
aknak?*

– Nekem befogadó váro-
som volt Józsefváros. Van is
lehet mit szeretni rajta. Per-
sze kritizálnivaló is akad.
Hallani, hogy az Erkel Szín-
házzal átalakítási tervei van-
nak a tárcának. Vigyázzanak
rá! Csak olyan tervek-
re mondjanak áment, amiben a
zene, az operett, az opera, a
muzsika továbbra is otthonra
lel.

Hegyi Imre
Fotó: Nyári Gyula

Szeretteink...

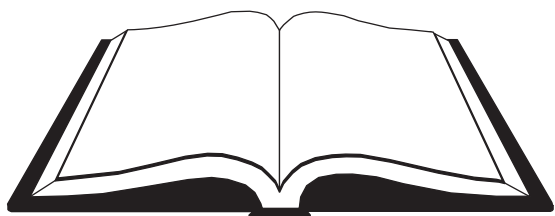
Fotó: Nyári Gyula

Októberben egyre több embert lehetett látni a temetőben. Elhunyt rokonok, ismerősök sírjait tették rendbe. Ez a szorgoskodás egyben már felkészülés is volt az emlékezésre, a

minden véget ér! Jövőre újból itt leszünk. Gyertyákat és mécseseket gyújtunk. Csak akkor már megint kevesebben...

Józsa Zoltán

gyertyák és mécsesek égetésére, a halottainkkal folytatandó lelki párbeszédre. November elején évről-évre a múltat idézzük gondolatainkban. Szeretteink, akik már nincsenek, újra életünk főszereplőivé válnak. Ekkor döbbenünk rá, hogy mit csináltunk életünkben velük szemben rosszul, s töprengünk azon: hogyan tennénk utólag jóvá a jóvátehetetlent. A temetőben minden esztendőben újraértékeljük önmagunkat a szépen gondozott hantok, egy elmúlt élet valós relikviái, ezer és ezernyi lélek végső otthonai között. Fejet hajtunk a kopjafa, a kőkereszt, avagy márvány síremlék előtt. Behunyt szemhéjunkt alatt felderengenek porló szeretteink elmosódott arcvonásai. A múlandóságra emlékeztetnek, s arra: éljünk szeretetben, segítsük, becsüljük embertársainkat! Tegyük ezt hitünkben megerősödve! Óvjuk, védjük egymást, mivel egyszer

KÖNYVESPOLCUNK

Hegedűs Sándor

Egyetlen évtizednyi múlt a kitüntetések történetében általában röpké pillanatnak tűnhet még ott is, ahol a rendszerváltások

egyébként az elmúlt száz év során – akár egy nemzedéken belül is – többször átírták az érdemek elismerési rendjét, szokását és hagyományait. A kitüntetések, díjak értékét azonban sohasem az érdemjelbe foglalt ékkövek és nemesfémek adják, hanem az alapítói szándék, a következetes adományozói gyakorlat. A különféle díjak leginkább a velük

díjazottak valóságos érdemeitől valnak csillogóvá és különösen értékessé. Rangjukat fokozatosan emeli, ha a korábbi odaítélések során követhető, emelt fővel vállalható személyiségek lehetnek a frissen díjazottak elődei.

Az eddig éppen tíz alkalommal kiosztott Kisebbségekért Díj hasonlóképp szerezte meg jelentőségét. E kitüntetés eddigi történetének felvázolására, és a díjazottak bemutatására vállalkozott az a **Mayer Éva** szerkesztette könyv, amely a „**Tíz éves a Kisebbségekért Díj**” címet viseli, s amely nemrég került ki a nyomdából.

A magyar kormány a közvélemény figyelmének felkeltése, a

kisebbségbarát társadalmi értékek kialakítása és fenntartása érdekében 1995. szeptember 28-án döntött úgy, hogy december 18-át, az ENSZ Nemzeti, etnikai, vallási és nyelvi kisebbséghez tartozó személyek jogairól szóló nyilatkozatát a közgyűlés által történt elfogadásának napját a Kisebbségek

nyilvánítja. Az esemény jelentőségének emelésére, a kisebbségek érdekében alapították meg az említett kitüntetést is. A kisebbségi közéletben, az oktatásban, a kultúrában, az egyházi életben, a tudományban, a tömegtájékoztatásban, a gazdasági önszerveződésben kiemelkedő tevékenységet végző hazai és külföldi személyek, illetve szervezetek, valamint kisebbségi önkormányzatok elismerésére szánt elismerést legelső alkalommal 1995. december 18-án adták át.

„Nem az jelenti a származást, rangot, hogy kikre büszke valaki, de az, hogy ővele kik büszkélkednek...” – állította **Váci Mihály**. Egyetértve gondolatával: nemcsak számadást, odafigyelést, ennél jóval többet is jelent az idén tizenöt éves Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal döntése, hogy ezzel a másfél száz oldalas kiadvánnyal tiszteleg – miként azt **Heizer Antal**, a NEKH elnöke a könyv előszavában megfogalmazza – mindazok teljesítménye előtt, akik nem egyszer rendkívül nehéz körülmények között mertek bátrak lenni, akik hisznek és tesznek, akik tetteikkel mozgósítanak másokat. A kötet – folytatja gondolamenetét – természetesen csak azokról szólhat (és azokról is csak részben), akiknek teljesítményét az egy évtized során már elismerték.

1995-ben húsz díjat adtak át (egyet megosztva). Az első kitüntetettek között volt az alternatív Nobel-díjas **Bíró András** vezette Autonómia Alapítvány, amely „...a leg súlyosabb helyzetben lévő magyarországi kisebbség, a cigányság problémájának jobbításáért” tevékenységéért részesült a díjban. Ugyanekkor vehette át az oklevelet, az emléklapok és a velük járó pénzjutalmat az 1993 elején, Pécsen működni kezdett **Gandhi Gimnázium** is. A hivatalos indoklás szerint

TÍZ ÉVES A KISEBBSÉGEKÉRT DÍJ

„a cigányság saját értelmisége kialakításának társadalmi folyamatában, oktatásában, szellemi önszerveződésében **Bogdán János** és **Derdák Tibor** irányításával betöltött egyedülálló szerepéért”.

1996-ban a tizenharc díjazott között a *Kalyi Jag* volt az egyetlen, amelyet két egymástól merőben eltérő teljesítményért is díjaztak: nemcsak az 1978-tól folytatott autentikus oláh-cigány folklór-gyűjtést és előadást, a hazai s nemzetközi sikereket, a tudatos kultúraőrzést, hanem az általuk alapított, 1994 őszétől működő Kalyi Jag Roma Nemzetiségi Szakiskola esélyjavító kezdeményezését, illetve első eredményeit is.

A következő év decemberében a Pécsi Egyházmegye cigányokért felelős lelkésze, az alsószentmártoni cigány közösség szeretve tisztelt „Tiszije”, **Lankó József**, valamint **Nagyné Volopich Mária** „a nagyon eltérő indíttatású, értékrendszerű cigány gyermekek személyiségközpontú oktatását” végző edelényi Alapítványi Óvoda és Általános Iskola igazgatónője vehették át a húsz elismerés egyikét. 1998-ban mindössze négy díjat (kettőt megosztva) osztottak ki, s a díjazottak között nem volt roma, vagy cigányokkal foglalkozó személy. 1999–2001 között egyaránt hat-hat kitüntetettet hívtak meg az Országházba az ünnepi díjátadásokra. 1999-ben a hazai kortárs festőművészet egyik legjelentősebb személyiségével, **Szentandrassy Istvánnal** bővült a többségi társadalom által elbűszkélkedni szánt roma díjazottak köre. A következő cigányságot ért elismerésre 2001-ig kellett várni, amikor Nagykanizsa Cigány Kisebbségi Önkormányzata került a díjazottak közé.

2002-2003-ban hétre emelkedett az év végén átadott Kisebbségekért Díjak száma. 2002-ben mindjárt két, nemcsak roma körökben közismert teljesítményt nyújtó személyiség: **Joka Daróczi János**, az MTV Roma Magazinjának szerkesztője és **Mezei István**, a sikert sikerre halmozó Magyar Cigány Labdarúgó Válogatott létrehozója és működtetője jutottak

alaposan kiérdemelt díjaikhoz. A következő év is két cigány kitüntetést hozott: **dr. Hegyesiné Orsós Éva**, a Kisebbségi Hivatal korábbi elnöke és **Lakatos Tibor**, a sátoraljaújhelyi Hagyományörző Cigány Egyesület művészeti vezetője fogadhatta a gratulációkat. Tavaly ismét emelkedett – ezúttal kilencre – a díjazottak száma. **Debre Istvánné** az ország első cigány nemzetiségi óvodájának létrehozásáért és vezetéséért, **Rostás-Farkas György** irodalmi és közéleti munkásságáért, **Várnai Márton**, a Baranya Megyei Cigányszövetség, az Etnikai Fórum Pécsi Szervezete létrehozásáért és más civil szerveződésekben végzett munkájáért kapta meg a díjat.

Mennyire osztotta meg egy-egy kitüntetés az adott kisebbséget, voltak-e viták, erősítette vagy gyengítette a politika néhány döntésével vagy mulasztásával a díj tekintélyét? – erről nem szól a kötet, de – tegyük gyorsan hozzá – nem is ez a dolga. A könyv mindvégig körültekintő, kiegyensúlyozott, méltósággal ünneplő számvetés. (Nagy viharok különben sem nem tépázták a díjat, az elismerések legtöbbször a nemzetiségi közvélemény szerint is jó kezekbe került.) A kitüntetések eddig átadó négy miniszterelnök – kisebbségfilozófiájukat is jól bemutató – ünnepi köszöntőin túl, valamennyi kitüntetett érdemsorolása (elismerésük részletes indoklása) is olvasható az időrendet követő oldalakon. A gazdagon illusztrált kötetben **Bajtai László**, **Jaksity Iván**, **Karácsony János**, **Schuth János**, **Szauer Ágnes** remek felvételei és különböző fényképtárak segítségével sikerül hitelesen visszaidézni úgy az események hangulatát, mint a díjazottak megilletődöttségét, ünnepi örömét. A képek mellett interjúk is gazdagítják az olvasót.

A Kisebbségekért Díj száznegy kitüntetettje közül negyvenkilenc kötődik, köthető tevékenysége révén a hazai kisebbségeinkhez, közülük tizenhárom (több mint egynegyedik) a cigánysághoz. „Szinte lehe-

tetlenre vállalkoznak évről-évre a miniszterelnöki döntést előkészítő szakemberek, amikor a sok-sok jelölés alapján megpróbálják összevetni az össze nem vehető teljesítményeket, megkísérlik a legjobbak közül kiemelni a legeslegjobbakat” – hívja fel a figyelmet az igazságos döntés nehézségeire Heizer Antal. **Karácsony Zoltán**, **Patkós Rita**, **Varga Ilona** interjúi (a kisebbségi lét személyes hitelességű bemutatása révén) harmincöt hazai kitüntetett árnyaltabb megismerését teszik lehetővé.

Csongor Annával (Autonómia Alapítvány), **Debre Istvánnéval**, **dr. Hegyesiné Orsós Évával**, **Joka Daróczi Jánossal**, **Lankó Józseffel**, **Mezei Istvánnal**, **Nagyné Volopich Máriával**, **Rostás-Farkas Györggyel**, **Szentandrassy Istvánnal** és **Varga Gusztávval** (Kalyi Jag) Varga Ilona készített interjút. Az iskolateremtő, a Gandhi Gimnáziumot elsőként igazgató Bogdán Jánost és a Kalyi Jag Szakközépiskoláról nyilatkozó **Bogdán Bélát**, valamint **Teleki Lászlót** (Nagykanizsai CKÖ) korábbi rádióinterjúikkal idézi meg a riporter. Beszélgetőpartnerei emlékeiről, küzdelmeikről, tapasztalataikról vallanak, amelyek számos tanulsággal szolgálnak. Legfőképp azzal, hogy a megőrzésre méltó, a megőrzésre érdemes és megőrizhető, közösségmegtartó, illetve újjáteremtő cigány kulturális örökség ápolása megér akár egy életútnyi áldozatot is, s megköveteli a felelősségvállalást.

A könyv a példává magasult személyiségek és közösségek révén – a kiadó eredeti elképzelését viszszaigazgolva – azokról és azokhoz is szól, akikhez a kitüntetés még nem érkezhett meg.

* * *

(A kötet korlátozott számban, szerencsés esetben még beszerezhető a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal címén.)

„Cigány és nem cigány közt olyan nagy a távolság, hogy az ésszel alig felfogható”

Többször hallottam öreg cigányoktól azt a mondást, hogy „a bakonyi cigányok keze a legügyesebb, a nyírségi cigányok szája a legcsókosabb, a hajdúsági cigányok esze a legélesebb, a borsodi cigányok szeme a legkönnyesebb, a nógrádi cigányok lába a legtáncosabb, a baranyai cigányok álma a legszínesebb, a többi cigányba pedig meg van minden, ami ezekben...”

Ez jutott eszembe Zircen, ahogy szólót ettünk, és figyeltem **Kolompár Teca** néni kezeit. El is mondtam neki a cigány mondást, amire kivillant az ínye, és teli szájjal nevetni kezdett. Nem vagyok én bakonyi, hanem Békés megyéből vagyok. A dédfiamat ide ette a szerelem, ötlet látogattam meg – mondta. A cigányok keze meg mindnek ügyes, hát bele is hálnának az életbe ügyesség nélkül. Mink is kézzel dolgozunk... A dédonokám már az eszt használja, mert, hogy úr lett, tanár úr lett. Ilyen még nem volt a mi családjában. Csodájára jártak a papírjának, hogy igaz-e, de hát az lett és volt aki rögtön magázni kezdte a Laci gyereket, mert az a papír a tanárságról, ezt a magázódást tette vele. Furák a népek mifelénk, a Laci mindig röstellkedik...

– **Mit tanít a dédonokája?**

– Történelmiséget tanít meg ezt a magyar nyelvet. Én bizony nem tanulhattam akkoriban, pedig volt nekem is ám gondolkodásom, a mai napig emlékszem mindenre, ami velünk volt.

– **Meséljen Teca néni...**

– Nem Teca vagyok ám, az igazi nevem Tekla, csak a cigányok nem szerették, így lettem nekik Teca. Anyám azt mondta, hogy őt az uraság, a **Tildy Zoltán**, az a pap, mindig Teklának hívta. Náluk mosott, hát így lettem Tekla.

– **Mikor született, hány éves Teca néni?**

– Rég vót... 1924. március 19-én születtem, József napján, de még ma is magam vágom a tüzelőt, gombászni is eljárom.

Tavaly még táncoltam is a születésnapomon, két korty pálinka után. Nem tudom miért hagy még a földön a jó Isten, talán mert szeretek élni. Minden nap van valami szép. Most ez a szőlő itten a kezemben. Szép. Nagyon szép. Oszt még a bőrön átlátszik a magja... Csuda ez a világ! Miért látszik a mag? Kíváncsi a világra? Na, bekapom, be én! Már egy fogam sincsen... A puha gyümölcsöt szeretem. Nem csak azt, hogy finom, hanem, hogy mind más. A Lacika mindig mondja, hogy olyanok, mint az emberek, meg, hogy cigány és nem cigány közt olyan nagy a távolság, hogy az ésszel alig felfogható. Én meg azt mondom neki, hogy szilvafa mellé hiába ültet körtét, abból sosem lesz szilva, így van ez az emberekkel is.

– **Manapság sok szilva akar körte lenni Teca néni.**

– Nem jól van, mert mondom, hogy nem lehet, hát hisz még a gyökerek, a levelük se egyforma. Milyen butaság ez! A mi időnkben, minden körte körte volt, a szilva meg szilva, ahogy a jó Isten elrendezte. Nem lehet ez máshogy! Finom gyümölcs mind a kettő, hála az Istennek, hogy vannak! A gyerekeimnek örültem így még. Van kettő, két lány, mert hogy több nem lett. Nekik van összesen kilenc gyerekük. Ebből a kilencből ötnek van összesen huszonnyolc gyereke, és van hét dédonokám, nem is tudom hirtelen összesen hányan vagyunk, mert a dédonokák közül is férjnél vannak vagy meg-nősültek már, ahogy kell, mert

az életecske nem áll meg a földön, hiába temettünk mink is már olyan sokat el. Aki megfárad elmegy, oszt jönnek helyettük újak. Jól kitanálta ezt az Istenke! Csak a szegénységet, azt nem jól csinálta, mert az nem kéne!

– **Hát, hogy kellett volna csinálnia?**

– Ahogy mindenkire esik az eső egyformán, úgy kellett volna csinálnia a szegénységet is, hogy mindenkire jusson, ne csak a cigányokra. Ebben az egybe nem vagyunk jó komák, pedig imádkozom hozzá minden nap, de csak azért se változtat ezen! Hát, lányka ez olyan dolog, mint amit jóanyám mondott. Amikor, ő lány volt, úgy mesélte nekem, hogy a telepen, a szikból vetett vályogfalon a szikból csinált sárral tapasztottak, amit átitatott a víz és betegek lettek tőle. De nem csak ők, hanem a magyarok is. Azt mondta, hogy írás is volt róla, hogy akkoriban 40 kisgyereket temettek el havonta, vagy tán többet is, és hiába imádkoztak, ezen se változtatott a jó Isten, ahogy a szegénységen se. (Utána néztem, és valóban megtörtént, hogy 1920-ban 40 kisgyereket temettek el havonta, akik tüdőbetegek lettek. Erről **Szabó Pál** írt „Szeghalom” c. tanulmányában, az 50-es években.) Mink egymástól örököljük a szegénységet, ebbe születünk bele, de hát kidanoljuk mink ezt a szívünkben.

– **Ez segít?**

– Segít hát! Danolnának a cigányok, ha nem segítene? Dehogy danolnának! Mink se

vagyunk bolondok, azt gyógyítjuk, amit fájjalunk...

– **Miket énekeltek régen?**

– Jaj, sok minden! Mert sok volt a baj, meg szerelmes nótákat is, meg a hitlereset, mert ettől az ördögtől nagyon féltünk.

– **Elénekelné búcsúzóul azt a hitleres nótát Teca néni?**

– A torkomból alig maradt, nincsen már ereje, de elmondogatom a strófákat lyányka, oszt ne siessél úgy. Békési lyány vagy te úgy látom.

– **Hajdú-Biharban születtem Teca néni.**

– No, mondom én, hát a szomszédba! Megérezem én a Berettyó szagát akárkin. Ez a nóta meg egy sirató, mert hogy nagy bánat van benne:

„Éltek egyszer békési

cigányok,
Hosszú úton elhullott, ahány
volt.

Bizony Gyuri nehéz ez az élet,
Sok fiad van és gyenge
feleséged.

Jön a német nagy
bombavetőkkel,

Jön a német nagy
aknavetőkkel.

Hitler, Hitler, meg ne edd
fejünket,

Mivé titted szép szabad
népünket!

Puska kaffog, futnak
a cigányok,

Hova futtok, mikor lőnek
rátok.

Nyisd ki Hitler, nyisd ki
a kapuidat,

Hadd láthassam meg
a családomat.

Add vissza a sátort és a
párnát,

Mert megfagynak a szegény
kis árvák...”

„Kã ântri bãjás sã bãjás márë áltfelurj jescsé, ku firé nyis nu scsijé om”

Mult rîndurj ám áhuzît dälã bãtîrny bãjás kînd zîse, kit: „bãjás dã bakony mîñãljé äsz há máj igyese, álu bãjás dã nyirség gurálji äsz há máj dã szurutát, álu bãjás dã hajduság áré há máj bunã firé, álu bãjás dã borsodi ocs äsz pljinã dã lákrãmã, álu bãjás dã nógrád pisarilje äsz há máj dã zszakát, bãjási dã baranya în vizã há máj mîndrã, în hájlãnci bãjás mágã äj kutotu sé ântri escse...”

Áztã m-o vinyit în firém în Zirc, kum ány mánkát szlugur, sã bãgãm számã pã Kolompár Teca bãtîrnã pã mîñã-j. Sã j-ám szpusz sã jo scsu dã bãjási, káré hungyé ságýé, je mágã ku tatã gurã rîgye pã minyé.

– Nu misz jo dã-n bakony, jo dã békés misz. Lu fátãm kupilu áré o kupil sã pã jãl áise o dusza plãkãturã, sã jo lá jãl ám vinyit. – Zîse- Álu bãjás mînyilje mágã lá toc farcsé igyese äsz, sã ár muri în kuszt dákã nu ásã ár fi. Sã noj ku mîñã lukrãny... Dã kupilu áztã mã sã fire äs hãsznãlescse, kã domn äj, miscsér äj. Áfelã inkã nu o foszt îñtri noj. Szã în mirã pã pipãrosu áztã mulcîns, ánume äj, dã dãnu äje äj re, sã pãñtru áztã o foszt sinyé ásã äj zîse, domnu lu Laci kupil, kã pipãrosu dã miscsér áztã o fãkut ku jãl, kit domn äj zîse. Tot áré rusîn Laci, kã pãlã noj állfeld äsz aminyi...

– **Sé ñvãcã kupilu áztã?**

– Sé o foszt kînvã, sã ljimbã dã ungur. Jo dãnu nu ám putut szã ñvãc în dobã äje, mágã ávem sã jo gãngyãlã sã firé, pîñã dã zuã áztã ám vinyé în firã sigogye, sé ku noj o foszt.

– **Pãrescsém Teca bãtîrnã.**

– Nu Teca misz ánume, pã minyé ánume Tekla mã csãmã, numã bãjási nu plãse ásã, sã pãñtru ázá misz Teca. Mãmã ám pãre, kã pã je domnu Tildy Zoltãn, popã álã, tot Tekla o csimã. Lá jé szpãlã mãmã, sã ásã ám foszt jo Tekla.

– **Kînd äj ánuszkut, dã kicsé äj jescs Teca bãtîrnã?**

– Dã mult o foszt... în 1924 mãrcius 19 ám ñnuszkut, pã nume lu József, dã sã pã zuã áztã szîngurã táj sé bág pã fok, umblu sã dãpã buréc. Ân ánu sé o trikut sã ám zszakát pã zuã kînd ám ánuszkut, sã ám but daã ñngycit dã rãcsijé. Nu scsu dã sé mã lãszã inkã Dimizo pã pãmînt, darã kã plãk szã kuszt. În tatã zî jescsé sévã mîndru. Áku szluguru áztã în mîñãm. Mîndru äj. Farcsé mîndru. Nãku vész, pã pelje szã vegyé szîmîncã...Dã mirát äj lume áztã! Dã sé szã vegyé szîmîncã? Szã vãdã lume? Áku o kãptãlãszk, kãptãlãszk jo! Nyis on gyinc nu ám...Pã maljé pamé o plãk. Nu csár äje kã toc bunyé äsz, dã ált sã ált äsz. Sã kupilu Lacika äje zîse, kã áfelã äsz kã aminyi, sã, kã ântri bãjás sã bãjás márë áltfelurj jescsé, ku firé nyis nu scsijé om. Jo mágã äje äj zîk, lãngã prun jãbã punyé pãr, dã ântri äje nu o fi prun, ásã äj áztã sã ku aminy.

– **Pã zîljé ánasztrã mult om áré dãgînd szã fîjé dã-n prun, peré Teca bãtîrnã.**

– Nu äj bényé ásã, kã zîk, kit nu pacse szã fîjé, kã nyis rãgyinãlji, nyis fzunzãljé nu äsz o formã. Sé bulunziã äj áztã. În dobã ánasztrã pere peré o foszt, prunu mágã prun o foszt, kum Dimizó o fãkuta. Nu pacse ált szã fîjé. Kicsis doj pamé farcsé bunã äsz, fãlã lu Dimizo, kã jescsé. Lá kupijim ám ávut ásã fãlã márë. Ám daã, daã fãtã, kã mãj mult nu ám putut szã ám. Jé áré naã kupij. Dã ântri sins kupij áré daãzãs sã opt unosj,

sã ám sãpcse bãtîrny unosj, nyis nu scsu repé kic äs csény, kã sã lá bãtîrny unosj jescsé káré äj ñnszurát o sz-o ñmãritát kum o trãbujit, kã kusztu nu sztã pã pãmînt, jãbã äny rgupát sã noj mã pã ásã mulc. Sinyé o huscsunyit merzse, sã vinyé pã lokuljé ált. Bényé o gãngyit áztã áfãrã Dimizo. Numã pã szãrãsije, pã äje nu o fãkut bényé, kã äje nu ár trãbujit!

– **Á kum ár fi trãbujit szã fãkã?**

– Kum plaje kágýé pã toc, ásã ár fi trãbujit szã fãkã sã pã szãrãsije, kit pã toc szã kágýé, nu csár pã bãjás. În trã áztã nu äs csény ân bunã, mágã mã rog lá jãl tatã zî, dã pã áztã nu o scsimbã! Dãbã nu fátã me áztã áfelã äj kã kum mãmã me zîse. Kînd je fátã o foszt, ásã ám pãre mijé, kit în kumpányé dã-n pãmînt or fãkut cîglã, dã-n cîglã áztã or fãkut kãszã, káré szã udã în lontru, sã dã áztã sz-or bicsiszit toc. Dã nu csár jé, dã sã unguri. Zîse kã sã szkrisz o foszt átunse dã áztã, kit pãtruzãs dã kupilãs o murit în dobã äje în tatã lunã, o pacse fi sã mãj mult, sã jãbã szã rugã, nyis pã áztã nu o fãkut pã ált Dimizou, kum nyis pã szãrãsi-jé. (M-ám ujtát dãpã áztã, sã ánume ásã o foszt, în 1920 pãtruzãs dã kupilãs or ñngupát lunã dã lunã, sinyé în bicsisug dã plãmîn or murit. Dã áztã Szabó Pál o szkrisz în „Szeghalom” szkriszu în ánurj 1950.) Noj dälã unãpãlt kãpãtãny szãrãsije, ññtrã áztã ánuszkãny, dã noj o kîntãny áfãrã dã-n noj.

– **Áztã ázsutã?**

– Ázsutã dã! Ár kîntã bãjási, dákã nu ár ázsutã? Dacsã ár kîntã! Nyis noj nu äs csény bulunz, pã äje ññtrimãny, sé äny daré...

– **Sé ác kîntát dã mult?**

– Ájoj, mult felur! Pãñtru mult o foszt bãju, sã kîncsik dã plãkut, sã dã hitler, dã dälã drãku álã ro frikã äny ávut.

– **Äj kîntã pã kîncsiku äje Teca bãtîrnã?**

– Dãbe m-o rãmãsz gláj, nu áré mã pucseré, dã ásã äc szpuj, fãrdã gláj, sã nu csé ñngribi ásã. Tu fátã dã békés jescs, ásã csé vãd.

– **Îñ Hajdu-Bihar ám ánuszkut Teca bãtîrnã.**

– Na vész, zîk jo, dã-n cîgãn jescs! Szîmc jo miroszu álu berettyó pã ákár sinyé. Kîncsiku áztã mágã dã plînsz äj, kã mult lákrãmã äj în je:

Or kusztãt o datã bãjás dã békés, pã kãljé lung toc or murit. Dãbã Gyurã gro äj kusztu, mulc kupij äj sã cãgãnkã szlãbã. Vinyé nyãm-cu ku márë pãgubã. Vinyé nyãm-cu ku márë pãgubã. Hitler, Hitler szã nu mãnins kãpunyi. Dã sé äj fãkut pã lumenyi mîndru, szlobod? Puskã pãrãjescsé, bágã fugã bãjási, hungyé dã fugã, kînd puskã pã voj. Dãscsizsé Hitler, dãscsizsé áfãrã kãputu, lá szã vãd sãlãdum. Dã ännãpoj kuljibã sã pãrnã, kã în gyãcã szãrãsi kupiji fãrdã pãrinci.

Fordította: Varga Ilona

Évfordulók – események

1985 igencsak lázas éve volt Magyarországnak. Húsz esztendővel ezelőtt a hivatalos politika, a pártállami Magyarország, komoly nemzetközi kihívás előtt állt.

A két világrendszer hidegháborús küzdelmei után a „békés egymás mellett élés” korszakába lépett. A mindkét fél által birtokolt – az emberiség kipusztításához többszörösen elegendő – atomfegyver-arszénál okozta feszültséggel már nem voltak képesek és nem kívántak együtt élni, így a kölcsönös leszerelés irányába mozdultak el a nagyhatalmi akaratok. Minden bizalomerősítő lépésre szükség volt. E folyamatnak volt igen fontos állomása az a budapesti kezdeményezés, amelynek nyomán 1975 augusztusában Helsinkiben aláírták az Európai Biztonsági és Együttműködési Szerződést (az EBESZ-t), amelynek különös jelentőségét az adta, hogy az okmányt aláíró európai országok, valamint az Egyesült Államok, Kanada és az ENSZ képviselője egyöntetűen vállalták: a legmagasabb szinten garantálják földrészünk biztonságát.

Az EBESZ döntött később arról, hogy az értekezlet utókonferenciái sorában 1985. október 15-e és november 25-e között Budapesten tartják meg az Európai Kulturális Fórum tanácskozásait.

Ez hozta magával 1985 zajos pezsgéseit. Mivel az EBESZ folyamatosan az emberi jogokat kérte számon, lazítani kellett a diktatúra hagyományain. Az országban zajló választásokra először írták elő a kötelező többes jelölést. Ez elvileg nagy lépés volt a de-

mokrácia felé, hiszen az addigi egyetlen képviselő-jelölt helyett most tényleg volt választék a szavazólapokon. Jelölt azonban továbbra is csak az lehetett, aki elfogadta a Hazafias Népfront választási programját, s akit a választási gyűléseken a lakosság jelölté szavazott. Az addig is működő ellenzékkal – tulajdonképpen a politikai játékter felülről indult tudatos ki-

Kenedi János irodalomkritikus

szélesítése révén – ekkor találkozott először az átlagpolgár. Arról viszont jó előre gondoskodtak, hogy az ülések helyszínén ne maradjon túl sok hely az ellenzéki szavazóknak. A lényeg csak az volt, hogy elmondhassák a külföldieknek: volt lehetőség más jelöltekre is, de a tömegek az MSZMP-vel, a szocializmussal szimpatizálnak, a „spontán” jelöltek sehol sem tudtak maguknak kellő támogatást szerezni.

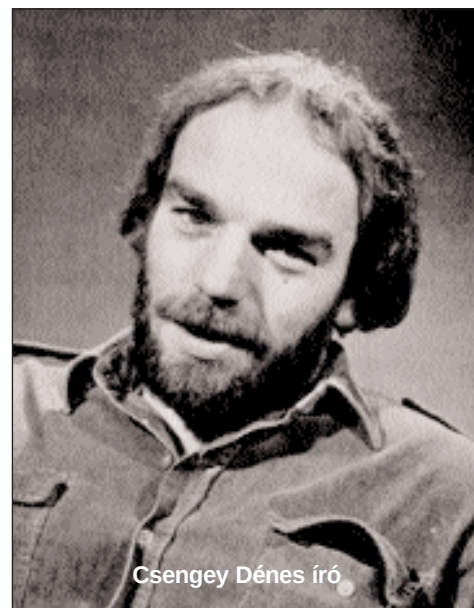
Fontos volt a látszat, hiszen pontosan tudták, a szovjet hírszerzés is jelezte: egyes nyugati körök nagy ütközetre készülnek, egy ugyancsak budapesti ellenfórumot készítenek elő.

Olyat, amelyen az eszmék szabad áramlását előíró helsinki állásfoglalás szocialista korlátaira, a demokratikus szabadságjogok csorbulásaira szándékoznak felhívni a figyelmet.

A hazai ellenzék is készült a minden korábbinál nagyobb nemzetközi nyilvánosságot biztosító értekezletre, a világsajtó kiemelt figyelmére. Különféle nemzetközi emberjogi mozgalmak vezetői már februárban felkeresték őket, hogy előzetesen tájékozódjanak és ismertessék a lehetőségeiket. Többek között arról is szóltak, hogy természetesen bérelni az ellenkonferenciára, s jelezték: jó lenne, ha addig valamiféle egyeztetett álláspont jönne létre a jobbra elszigetelt ellenzéki csoportosulások között.

Ez is hozzájárult, de elsősorban az érezhetően növekedni kezdő társadalmi elégedetlenség vezette rá az ellenzéki gondolkodókat, hogy csakugyan körvonalazzák a lehetséges közös fellépésüket. 1980. június 14–16-án **Donáth Ferenc** kezdeményezésére a Pest megyei Monori-erdő kempingjében közel fél száz „reformértelmiségi” gyűlt össze, hogy együtt keresse „a kiutat a tár-

sadalom romló állapotából és az ország nehéz helyzetéből”. Donáth mellett **Csurka István, Szabó Miklós, Csoóri Sándor, Kenedi János, Bauer Tamás, Laki Mihály, Kis János és Vársárhelyi Miklós** tartottak előadást, illetve korreferátumot. Valamennyi fontos társadalmi kérdés terítékre került, de igazán nagy vita csak a cigányokkal kapcsolatban kavardott. A jelenlévő – és Csurka egyik lumpen rétegeket érintő, romákra is érthető kijelentését különösen sérelmező – **Solt Otília** által vezetett SZETA (Szegényeket Támogató Alap) kezdetektől a demokratikus ellenzék fontos erejét alkotta. A **Kemény István** által folytatott kutatásokra támaszkodva korábban rendre fellépett a cigányság érdekében folytatott politika fontossága mellett, miközben anyagi segítséget is nyújtott a romáknak. A monori találkozón **Csengey Dénes** író és Kenedi János irodalomkritikus – az eredeti, egyeztetett programtól eltérve – vetették fel a cigánykérdést, mint sürgősen kezelendő társadalmi feszültséget, ám a többiek heves vita után ennek tárgyalását, programmá emelését, valamint az éles szóváltás

Csengey Dénes író

Solt Otília

jegyzőkönyvezését visszautasították. A tanácskozáson mindvégig jelen volt beépített ügynökök jelentései alapján a rendőrség III/3-as ügyosztálya fel is hívja a politika figyelmét: „a cigányügy körül kialakult éles szembenállás alkalmas lehet a csoport későbbi megosztására.”

Valamit kell kezdeni a cigánysággal – ez a hatalom számára is nyilvánvaló. Tudnak róla, hogy nyomoruk és leszakadásuk rossz fényt vet az – egyébként messze leginkább elismert – magyarországi szocializmus „emberarcára”. Nyugatról és keletről is érkeznek jelzések, neheztelések. (Tudni vélik például azt is, hogy bizonyos pakisztáni diplomáciai körök nem hivatalos kapcsolatot keresnek a magyar ellenzékkel. A budapesti Kulturális Fórumra szeretnék, ha egy, a kelet-európai és a magyarországi cigányságról szóló előterjesztést készítenének.) A hazai roma értelmiség is egyre határozottabban sürgette egy cigány kulturális-érdeképviselői szervezet engedélyezését. Mivel a tanácsrendszeren belül létrehozott cigány koordinációs bizottságok működése nem elégi-

HNF Országos Tanácsa mellett így megalakulhatott az Országos Cigány Tanács, melynek elnöke **Choli Daróczy József** lett.

Kétféle cigány értelmiségi magatartás nézett farkasszemet egymással: az „ahogy lehet” és az „így nem”. Akik a bármiféle jogosítványok nélküli, mindössze tanácskozásra és propaganda célokra alkalmas testületet nem fogadták el, az ellenzék sorait erősítették, a bent levő roma aktivisták viszont a hivatalos megnyilatkozások maximális kihasználását, a lehetőségek majdani tágitását remélték, s az OCT-t előbbre lépésnek tartották a korábbi állapotokhoz képest. Az alakuló üléssel párhuzamosan öt napig tartó fővárosi rendezvénnyel, a Cigány Kulturális-Művészeti Napokkal is látványos, s meghívatható bizonyítékát kívánta adni a hatalom a cigányok iránti elkötelezettségének.

E célt szolgálta egyébként a Néprajzi Múzeumban éppen az Európai Kulturális Fórum idején megnyitott Magyar Naiv Művészet Kiállítás is, amelyen cigány alkotók is reprezentálva voltak. (Az 1956-os tevékenységéért komoly börtön-

tette ki ezt a fajta igényt – s ez jó fényt vetet az országra – hozzájárultak, hogy az ernyőszervezetként működő Hazafias Népfronton belül hozzanak létre egy ilyen szerveződést. 1980. május 31-én – mérsékeltnek és együttműködőnek ítélt roma személyiségekből – a

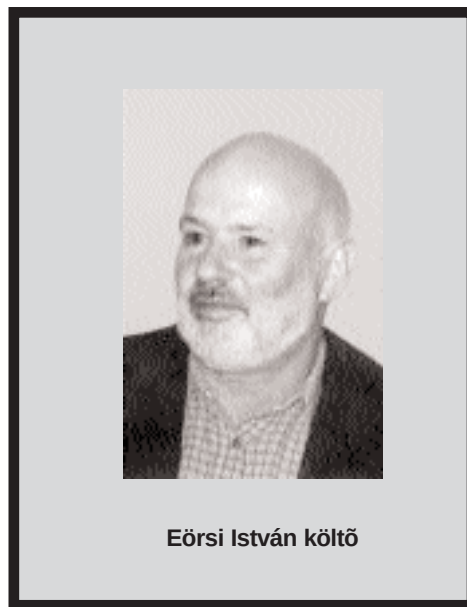
büntetést szenvedett **Dilinkó Gábor** például egymaga tizenkét képpel szerepeltetett.)

1985. október 15-én Budapesten csaknem 850 delegátus részvételével kezdődött meg az utókonferencia, melyre **George Shultz**, az USA akkori külügyminisztere is hazánkba látogatott. Ugyanezen a napon a Nemzetközi Helsinki Emberi Jogi Szövetség és a hazai ellenzék szervezésében az ellenfórum is kezdetét vette, noha akadályokban most sem volt hiány. A Duna Intercontinental Szálloda az esedékség napja délutánján mondta le az erre a célra jó előre lefoglalt konferenciatermet. A kormányzat azt remélte, hogy ezzel a kierőszakolt lépéssel az utolsó pillanatban olyan zavart támaszt, amely keresztül húzza a számára kellemetlen tanácskozás munkáját. Rosszul számítottak, mert **Eörsi István** költő

végén az Európai Kulturális Fórumhoz címzett felhívást fogadtak el. Monori-erdőn még lehurrogták Kenediék, amikor felvetették: csak akkor van erkölcsi alapjuk a kisebbségi jogok érvényesítését követelni a határon túli magyarok számára, ha ugyanezt megteszik a hazai cigányság kapcsán is. A nemzetközi megfigyelők gyűrűjében ez a kérdés azonban már nem okozott kenyértörést. Az említett felhívás nemzetiségi-kisebbségi ügyekben a lakosság tájékoztatását, a nemzetiségi törvény kidolgozását, a cigányság szervezkedési jogának és társadalmi integrációjának biztosítását együtt követelte a szomszédos országokban élő magyar kisebbségeknek kultúraörzéséhez adandó állami és társadalmi támogatásokkal.

Felhívásuk a küldöttek, az újságírók és emberi jogi aktivisták révén – a szokatlan ellenakció újdonsága és nemzetközi jelentősége okán is – óriási visszhangot keltett, a magyarországi cigányság ügyét is diplomáciai szintre emelte. A kiszabadult szellemet aztán már nem lehetett többé visszaterelni egykori palackjába. Lát-szatintézkedésekkel már képtelenség volt tartósan elodáznia az érdemi változtatást, elaltatni a közfigyelmet... Így kezdődött (mások szerint: így végződött) éppen húsz esztendeje.

– Hegedűs Sándor –

Eörsi István költő

(lapzártánk idején érkezett hír a haláláról – A szerk.) lakásán mégiscsak összeültek a szervezők és meghívottaik, köztük a neves nyugati szakemberek is. Az ellenzék minden jelentős tagja ott volt. Október 17-éig tartó ellenértekezletük

Emlékraktárak vagyunk...

A minap egy orvos barátommal beszélgetve jól megdöbbsentem. Megtudtam tőle, hogy nő az idősök öngyilkossági aránya és hogy a szociális és elmeegondozó intézetekben is megnőtt a számuk. Öngyilkosságból, önpusztításból mindig „jó” voltunk, ebbe az eredménybe bőven besegítettünk mi romák is, mert olyan „boldog, szép világban élünk”, hogy egyetlen kiút marad a végére...

Szóval, önszántukból halnak az időseink! Ez riasztó! mi meg rohanunk, nem foglalkozunk eleget öreg hozzátartozóinkkal (akinek nem inge, az ne...), vadul építjük „hangyavárainkat”, és elszálguld mellettünk az élet, s egyszer csak mi is megöregszünk hirtelen, észrevétlenül: aztán velünk sem fog törődni senki?!

Azt gondolom, kevés olyan idős ember van, aki ne lenne élő kincs a tapasztalatai miatt! Álljunk meg, hallgassuk meg őket, hogy ne vigyék sírba a tudásukat, az emlékeiket: válják az a mi tudásunkká, a mi emlékeinkké, hogy majd egy egyszer tovább adhassuk, ha lesz olyan fiatal, aki hajlandó lesz ránk figyelni és meghallgatni bennünket...

„Minden halállal én leszek kevesebb, mert egy vagyok az emberiséggel: ezért hát sose kérdezd, kiért szól a harang: érted szól!” Ezzel a Donne idézettel kezdődik *Hemingway*: Akiért a harang szól című regénye. Bizony a harang miértünk szól akkor is, ha egy számunkra idegen embert te-

metnek el Magyarországon. És miértünk szól akkor is, ha nem akarjuk meghallani, ahogy az öregek mondanódját sem. Biztos vagyok abban, hogy sok-sok millió ember éli büntudattal az életét, mert úgy temette el szeretteit, hogy képtelen volt kimondani nekik a végső pillanatban a világ három legszebb, legfontosabb szavát: szeretlek, köszönöm, bocsánat...

Ugyan hányan vagyunk, akiknek eszébe jut, hogy hogyan töltik az idős emberek a napjaikat, éjszakáikat? Hány embert érdekel, hogy az öregek mire vágnak, mire gondolnak, mitől félnek, mitől szorongnak, mi fáj nekik?!

A 40-es évek még nagyon is közel vannak hozzánk. Az akkor megélt borzalmas élmények hatása sosem fog elmúlni. A mai öregek közül, ha nem is mind harcolt a II. világháborúban, de gye- rekként 5–10–12 évesen átéltek a bombázásokat, az éhezést: sok vért, sok halottat láttak, omló házakat, hidakat, lerogyni készülő eget... Átélték a *Rákosi*, majd a *Kádár* korszakot, át az '56-os forradalmat, és át a sok csalódást hozott rendszerváltást. Csoda-e, hogy a mai 70-80 évesek (is) telve vannak szorongással? Ez a korosztály a XX. század nagy vesztese! Kevés jó jutott ki számukra az életből. Idegrendszerükben őrzik az időt, azt az időt, ami a félelem ideje volt, s aminek történéseit mi, a most 30, 40, 50 évesek talán ki sem bírtuk volna ép ésszel, ép lélekkel.

Sok öregemberrel beszélgettem. Volt köztük katona- tisz, orvos, tudós, szakács, író, kubikus, pap, akik egyformán szorongtak az emlé- keik miatt. Mind rész vett a háborúban így vagy úgy. Lelkük egy része gyémánt- kemény volt! Ami nekik meg sem kottyant, abba én biztosan belehaltam volna! Egy dologban tökéletesen megegyezett a véleményük: a szorongásaikat nem a nyílt háború iszonyata okozta, hanem az, amikor nem tudták előre, hogy mi fog történni velük! Hogy egyszer csak jöhetnek valakik, és el- vihetik őket, pontosan nem tudni hová és miért, de min- dig vihetik őket valahová: háborúba, fogságba, gáz- kamrába, ávós vagy fasiszta kínzócellákba, gettóba, ki- telepítettnek egy tanyára, munkaszolgálatra messzi idegenbe, célpontnak a Du- napartra, vagy ahová jónak látják azok, akiknek éppen joguk és módjuk van hozzá, mert éppen ők a győztesek...

Ezek a sokat megélt, sokat szenvedett öregemberek (ke- vés kivételtől eltekintve), fil- lérekből élnek naponta, bete- gen, gyakran egyedül, s nem egyszer az utcán tengődve, vagy kórházi elfekvők klór- szagú szobáiban, ahol egyet- len jó szót sem kapnak sen- kitől! Ki ne szorongna, ki ne vágná a megváltó halálra a helyükben?!

Gyakran hallom, hogy erős állat az ember, sokat kibír! Van ebben igazság, valóban sokat kibírunk... De med- dig?

Van egy olyan érzésem, hogy a Magyarországon élő emberek idegrendszere min- den más népénél érzéke- nyebb. Ezt mutatja az öngyilkosságok egyre növekvő száma is, meg az is, hogy a stressz kutatója, felfedezője (biztosan nem véletlenül) magyar volt! *Selye János*, a magyar származású világ- híró kanadai biológus, aki patkányokon végzett kísér- leteket, leírta, hogy a kísér- leti patkányait „immobi- lizálással” hozza ideges ál- lapotba: lábukat rögzíti, et- től iszonyatos izgalomba jönnek. De ha megszünteti az immobilizálást, a patká- nyok hamarosan megnyug- szanak, normalizálódnak. Így működik ez az embernél is. Az immobilizálást néha átmeneti idegkimerültség követi, aztán meglepő gyor- sasággal múlttá válik a múlt, és a felgyűlt energia újból dolgozni kezd. Ezen mélyen elgondolkodtam, és arra jutottam, hogy ma Magyar- ország minden egyes pol- gára immobilizálva van, et- től szörnyen idegesek va- gyunk, menekülnénk, de nem tudunk, így nálunk a múlt sosem válik múlttá, és életünk végéig rögzül az idegkimerültségünk... Nagy változásokra lenne szükség ebben az országban, hogy végre normalizálódjanak a dolgok kívül és belül.. Mert emlékraktárak vagyunk, amíg csak élünk, és ha rit- kán leltározunk, hát bele- halunk! Még csak meg sem kell öregeznünk hozzá!!!

„Ezért hát sose kérdezd, kiért szól a harang: érted szól” Ezt elhiheted!!! De hogy ez, vagy az a politikus kiért szól, az kétséges...

Ilyen még nem volt...

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány „Az Integrált foglalkoztatásért” című projektjén belül 10 fő szociális gondozót- és ápolót képez alternatív képzési és foglalkoztatási projektjében. A gyakorlati képzés és foglalkoztatás a rákóczi falvai Egyesített Szociális Intézményben zajlik, ahol a projekt résztvevők a szüreti bálon Bujdosó Jánosné pedagógus felkészítésével műsort adtak az otthon lakóinak. Képesszeállításunk a hangulatos műsor egy-egy részletét mutatja be. Fotó: Pálfi Elvira

Ilyen még nem volt az otthon falai között. A lányok fergeteges cigánytáncokkal lepték meg az idősebbeket.

Táncba vitték az intézmény igazgatónőjét, Polyákné Agócs Ilonát is.

Az otthon lakói nagyon megszerették a projektben részt vevő ápolónőket.

A műsorban elhangzott a cigány himnusz és a Honfoglalás című dal is.

Gyökerek

(részlet Farkas Kálmán Csisznyikói Cserepek című könyvéből)

Apámat keresztvíz alá Kenderesen tartotta Szalóczki János és neje, Majzik Rozália. Erről tanúskodik a Kenderesi Római Katolikus Egyházban kereszteltek anyakönyve, amely szerint apám, Farkas Kálmán 1875. március 31-én született. Apja Farkas András, anyja Lázók Julianna. Nagyapám vitéz nagybányai Horthy Miklós őfőméltósága, Magyarország egykori kormányzója Tiszaroff-Tiszabő melletti birtokán, Kakat-pusztán volt kovácsmester. A keresztelést Nyeste Mihály rk. plébános végezte. A kenderesi anyakönyvben szerepel 1848-as dátummal, egy Farkas András nevű gyermek születésének bejegyzése, aki az életkort tekintve lehetett az apám, Farkas Kálmán apja. Anyjaként Farkas Rozáliát jelöli az egyházi okirat, az apát nem. Keresztanyja Erczl Ida kisasszony volt.

Ezen egyházi iratok tanúsága szerint az apám zabigyerekként született. Anyai ágon Palócföldön éltek őseim. Innen űzte sorsa az Alföldre, pontosabban Törökszentmiklósról Ökrös László nagyapámat. Itt rakott fészket, itt alapított családot a palócs-roma muzsikusként. Anyai nagyanyámat nem ismerem, nem is hallottam róla. Apai nagyanyám létét is homály fedi. A vén palócnak két lányáról tudok: egyik az anyám, Ökrös Mari, a másik Ökrös Júlia, az én Julcsa néném volt.

Ebből a Farkas-Ökrös fészekaljából származik az a família, amelynek gyökerei visszanyúlnak a Csisznyikóba. És mindkét ágon olyan erőteljes sarjakat hajtott, amelyek ország-világ előtt mind a mai napig bizonyítják: e roma família a tehetségek bölcsője. Tanúsítva általuk azt is, hogy nem a származás a meghatározó. Bár génjeink, érzékeny lelki világunk predestinálnak tehetségeink, képességeink kibontakoztatására. Ökrös Oszkár sze-

mélyében ez a família adta a zenei világnak a cimbalomművészet Paganinijét, akinek csodálatos művészetét elismeréssel fogadja a földkerekség. Érdekes, hogy a családban különösen a cimbalom volt az a hangszer, amely varázslatba ejtette a fiú nemzedéket. A sort az iskolát teremtő anyai nagybátyám, Ökrös András nyitotta meg. Ezt folytatta fia, András. Julcsa néném fiának, Csibinek, cimbalmosi karrierjét a II. világháború szakította

meg, de a fogságból hazakerülve folytatta. Julcsa néném másik fia, Ökrös László, kiváló nagybőgős volt. Ökrös Jósának, az öccsének a zenekarában játszott. Ám a két fiából az egyiket, Lacit már alig négy-öt éves korában cimbalomhoz állította. Téglát rakott a lába alá, így érte fel a kisfiú a cimbalmot. Az első nótákra, akkordokra Duzsu, az apja tanította meg, aki cimbalmozott is. Kétségtelen, hogy a legnagyobb sikert, karriert Malvin néném fiának, Ökrös Oszkárnak a fia, Oszkár érte el, aki a világhírű 100 Tagú Cigányzenekarnak a kitüntetett művésze. Apja, az öreg Oszkár is primás és festő.

A pisze kontrás Lázók Tibor és Annuska nővérem frigyének eredménye a két tehetséges jogász unoka dr. Lázók Tibor és dr. Lázók Anikó, aki a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés hivatalának nemzetiségi referense. Ökrös Mari termékeny roma asszony volt. Tizennégy gyermeket hozott a világra. Ebből maradtunk néhányan: Károly, Malvin, András, Anna és jómagam. Károly bátyám azt a Rác Ilonkát vette nőül, aki szakajtónyi gyerekkel áldotta meg. Ebből maradt életben és nevelkedett fel tisztességben, becsületben. Magdolna, Ilonka, Éva, Tibor, Attila, Oszkár és Ibolya. Életútjuk titkainak feltárása és nyomon követése egy újabb szociográfiai vállalat.

kozás forrása lehetne. A roma családok férfi centrikusak. Ahol felismerik a tanulás, a képzés, a kitörés fontosságát, ott a lehető legtöbb áldozatra képesek. Különösen a fiúk karrierjének megalapozásában. És ez elsősorban az iskoláztatásukra vonatkozik. Tibor, a legidősebb elvégezte az agrártudományi egyetemet, agrármérnöki oklevelet szerzett. Hosszú évekig irányította Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyik legnagyobb gazdaságát, a Dombrádi Petőfi TSZ-t. Szeretett nagyszájú, csupaszív öcsémtől, Attilától nemrégiben vettünk búcsút Nyíregyházán, az Északi temetőben. A tehetséges középiskolai tanár urnáját takaró márványtáblán a következő olvasható: „*Oldozz fel, hogy lehunyhasam / végleg rajtad felejtett szemem.*”

Öcsénk, a markáns, szikár gondolatokat sugárzó lelkesítő költő, Oszkár szülte e sorokat az Oldozz fel! alkotásában. Hasonló formátumú felfedezettje és reprezentánsa ő az irodalomnak, mint a másik Oszkár, Ökrös a zeneművészetnek, pontosabban a cimbalom virtuozitásnak. A tehetségek sorában illik megemlíteni Farkas András híres, világot járt cigányprímást, Bandi bátyám fiát is. A terebélyes Farkas-Ökrös családfa más sarjairól nem azért nem szólok, mert érdemtelennek lennének rá, csupán azokat emeltem ki, akik egyéni tartásukkal, helytállásukkal, képességeikkel, kitarításukkal különösen bizonyítottak; a többiek fölé nőttek. Kiemelkedtek a sorból, s néhányan közülük, mint a két Oszkár, kimondott tehetségek.

Valamennyiük gyökere a Csisznyikó. Itt üzték gond-

jaikat őseik, itt küzdöttek a mindennapi betévő falatért, innen vezettek az utak az egyetemi katedrákig, a világsikerekig, a parnasz-szusig, a kávéházak füstös úri világáig, a cselédházakig, s ide tértek meg, ide jöttek vissza vigasztalódni vagy bánkódni, soha nem felejtve a forrást. Ha a Bihar út végénél a gledicsia bokrok melletti ösvényen jobbra befordulsz, a Csisznyikó kellős közepébe jutsz. Jobbra, az első takaros kis cserepes, szépen művelt kertés házban a szűrös tekintetű, fekete bajszú roma Suki Sándor bácsiék laktak. Egy ideig Malvin néném első férje – Zsiga Andrást követően – cigánybíró is volt. Szomszédjában élt családjával az előzvegyült Póli néném Bandi és Ottó fiával, s két gyönyörű lányával Zsuzsikával és Pólikával. Unokatestvéreim voltak. Pólika öngyilkos lett. Kútba vetette magát. Nem ő volt az egyedüli olyan cigánylány, aki hiába kereste a kitörést abból a cigányvilágból. Nem talált magához illő férjet a roma fiatalok között, s így inkább véget vetett életének. Gyönyörű, arányos alabástrom teste az enyészete lett. Értelmetlen tettét pillanatnyi elmezavarodottsággal próbálták magyarázni. Öngyilkossága hosszú időre felkavarta a Csisznyikó nyugalalmát. T. Aranka, a másik cigány szépség, csaknem hasonló sorsot szánt magának. Végülis odaadta magát egy bohókás roma fiúnak, aki hosszú évekig epekedett utána. Szépsége megkoptott, mosolya eltűnt, s kiszáradt, mint a kóró.

A Csisznyikó szívében, a Kígyó utcában vegyesen éltek cigányok és nem cigányok. A jobb oldali sorban Póli nénémnek a

szomszédsága a süket Kulcsár Erzsi néniék voltak. Pirított tökmagot árult. Sokszor kiült a kapu elé a kisszékre, és pörölt Dara valamelyik rosszalkodó kölykével, akik a szomszédjukban éltek. Mellettük, egy kis cserepes házban újabb magyar családok laktak. Kulcsár Kálmán bácsi és a veje, Kulcsár József. Kálmán bácsi órákat reparált, ezzel kereste a betévőt, veje suszter volt. Szegényesen megélt a cipők javításából. Velük szemben állt öreg nádfedeles házunk, ahonnan kirepültünk. Mögöttünk lakott Pöre Jani és családja egy agyonhasznált viskóban. Ezt követte Julcsa néném házacska, melynek utcára tekintő ablakszemei alig voltak magasabbak a föld szintjénél. Az épülethez az udvar felé ragadvány részeket húztak, amelyekben több roma család élt. Ebben az utcában lakott Suki Tóni bácsi, a kiváló brácsos. Rátarti roma volt, Horváth Gyula bátyám bandájában játszott. A legmódosabbak a tollal kereskedő Lóléék voltak, akiknek a fiából, Jóskából prímást képeztek. Nekik volt az első rádiójuk a Csisznyikóban a cigányok közül. Amikor cigányzenét sugárzott a Kossuth, akkor a készüléket kitették az ablakba. A Horthy-világban a kávéházak, éttermek, kocsmák esténként hangosak voltak a cigány muzsikától. A Csisznyikó muzsikusa roma családjai öt-hat zenekart is kiállítottak, s mindnek volt helye. Rangos, tornácos házban lakott Gyula bátyánk, a prímás, a mindig zsörtölődő Ilka nénnemmel. Mivel nem volt gyerekük egy lelencset vettek magukhoz. Nevükre írtatták, s az öreg prímás próbálta tanítani. Nem sok

sikerrel. Géza velem járt iskolába, de azt is inkább kerülte. Hogy mégse maradjon kenyér és hangszer nélkül, a nagybőgőhöz állították. Erre a sorsra jutott sok, roma zenész családnak az a fia, akit botfűlűnek tartottak. Jó lesz nagybőgősnek – mondták. A zenekarok nyáron, a hűvös délutánokon a nagyobb portákon próbáltak. A paraszt cigányok napszámba jártak. Fillérekből, összekoldult élelmekből tartották a családot. S lehetett bármilyen csóró, kilátástalan a holnap, a felserdült fiúk és lányok mindig kaphatók voltak egy kis dílizésre. Ott gyülekeztünk esténként a Klein-kocsma-bolt sarkán és trióban, kvartettben énekeltük a legújabb slágereket, amelyeket a moziban hallottunk.

Sok cigánytelephez hasonlóan a Csisznyikó is kisenvedte magából azt a néhány kiváló muzsikust, értelmiségi romát, akire felnéztek a többiek, és büszkéek voltak rájuk. Ilyen hatalmas lombozatú fa a Farkas-Ökrös família is. Egy a sok közül Magyarországon.

Farkas Kálmánt az orgona-, zongora-, harmóniumkészítő és -javító mestert három napig virrasztotta a Csisznyikó népe. Életében, nótájában megjósolta, hogy árok partján fog megpihenni. Ott alusza örök álmát a Törökszentmiklósi Római Katolikus temető sarkában, a drótkerítés mellett. Kőkereszt jelzi. Már kiforgatták volna sírjából, ha meg nem váltom 1992-ben. Mellette pihen szerelme, Ökrös Mari, akit tizenhat évesen szöktetett meg.

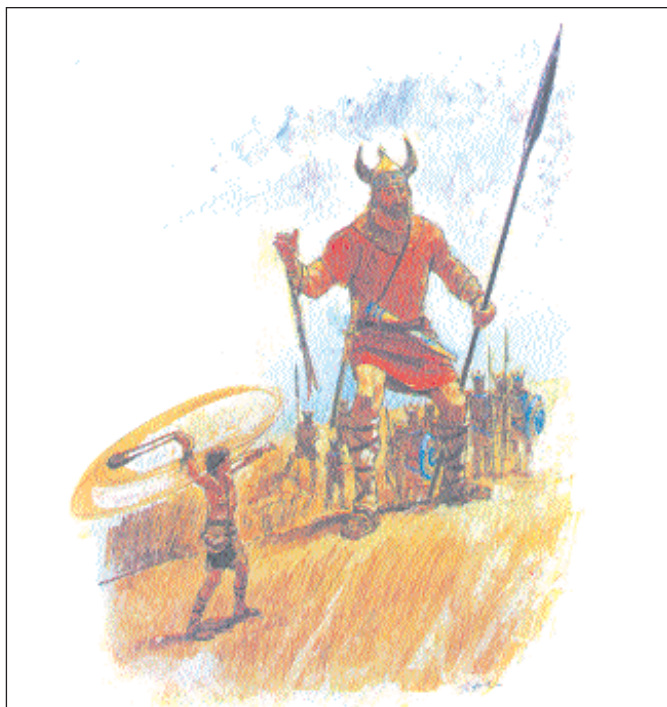
Örökbe hagyom rátok. Őrizzétek sírjukat, őrizzétek és tápláljátok a lángot!

A Tessedik Sámuel Alapítvány kiadásában jelent meg magyar és első ízben cigány (lovári) nyelven Az első képes Bibliám. A kötet a 125 legkedveltebb bibliai történetet tartalmazza *Kenneth N. Taylor* egyszerű szavaival átfoglalmozva. A történeteket *Richard és Frances Hook* szép rajzai illusztrálják, cigány nyelvre *Choli Daróczi József* fordította. A kiadók remélik, hogy a Képes Biblia hozzájárul ahhoz, hogy a cigány nyelvet minél több gyermek szépen megtanulja és használja, és ezáltal megtanulja a Biblia legszebb, legfontosabb történeteit is.

Góliát a kardjával és a lándzsájával akar kárt tenni Isten népében. Dávid a parittyájával követ hajít Góliátra. Dávid tudja, hogy Isten segíteni fog neki. A kő Góliátot az arcán találja el és Góliát holtan esik össze. Isten népe megmenekül.

Ki ölte meg Góliátot?

SÁMUEL ELSŐ KÖNYVE 17.

O Goliat peske xanresa thaj peska sulicasa kamel dosh te kerel ande le Devlesko nipo. O David peska parityasa barr shinel karing le Goliatosko shero. O David zhanel ke o Del zhutilla leske. O barr le Goliatos pe lesko muj resel, thaj o Goliat kothe mules perel kethanes. Le Devlesko nipo kade slobodisajlas.

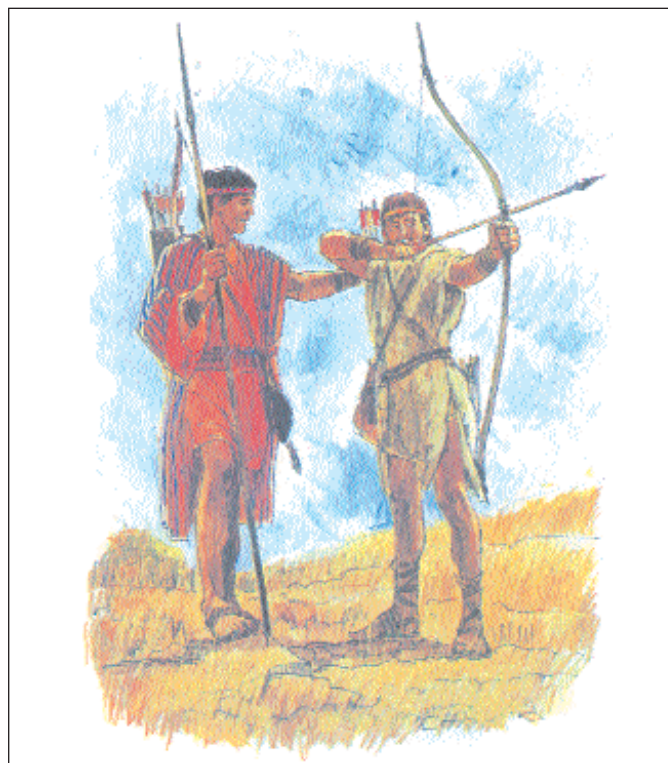
Kon mudardas le Goliatos?

1 Samuel 17

Saul királynak volt egy Jonatán nevű fia. Dávid és Jonatán a legjobb barátok voltak. Saul király azonban meg akarta ölni Dávidot. Jonatán segített Dávidnak, hogy az elrejtőzzön a király elől. Jonatán tudta, hogy engedelmeskednie kell Istennek és segítenie kell Dávidnak, még apja akarata ellenére is. Nekünk is mindig engedelmeskednünk kell Istennek.

Ki volt Dávid barátja?

SÁMUEL ELSŐ KÖNYVE 20.

Le Shaul krajes sas ekh shavo, kas Jonathaneske akhar-nas. O David thaj o Jonathan duj zurales lashe amale sasle. Ba o Shaul thajsa kamelas te mudaravavel le Davidos. O Jonathan zhutisardes le Davidoske te shaj garadyol angla o kraj. O Jonathan zhanglas ke trubul te kandel le Devleske thaj anda kadi si te zhutil le Davi-

doske, inke vi mostar peske dadesa. Vi amenge sakattiyi-
var trubul te xutyilas le Devleski vorba.

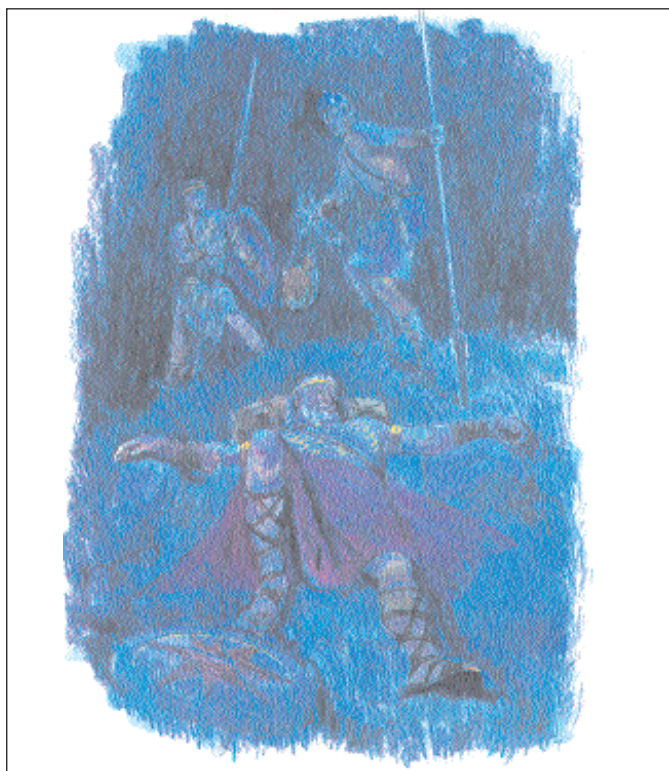
Kon sas le Davidosko amal?

1 Samuel 20

Éjszaka van és Saul király alszik. Megpróbálta meg-
keresni Dávidot, hogy megölje. Dávid elrejtőzött, de
most látja Saul királyt. Kárt tegyen Dávid a királyban?
Isten nem akarja, hogy Dávid ártson Saul királynak. Dá-
vid engedelmeskedni fog Istennek.

Kárt tett Dávid a királyban?

SÁMUEL ELSŐ KÖNYVE 26.

Ratyi si, thaj o Saul kraj sovel. Zumadas te rodel le
Davidos te shaj mudarel les. O David garadyilo, ba voj
zhanel te dikhel le Shaules. Shola o David dosh ande o
kraj? O Del na kamel ke o David dosh te kerel le Shaul
krajseke. O David mukhelapes le Devleske.

Dosh kerdas o David ando kraj?

1 Shamuel 26

Sámuel már megöregedett, de még mindig szolgálja
Istent. Isten azt mondta neki, hogy öntsön olajat Dávid
fejére. Így mutatta meg Isten mindenkinek, hogy Dávid
lesz a nép következő királya. Isten segíteni fog Dávid-
nak, hogy jó király legyen.

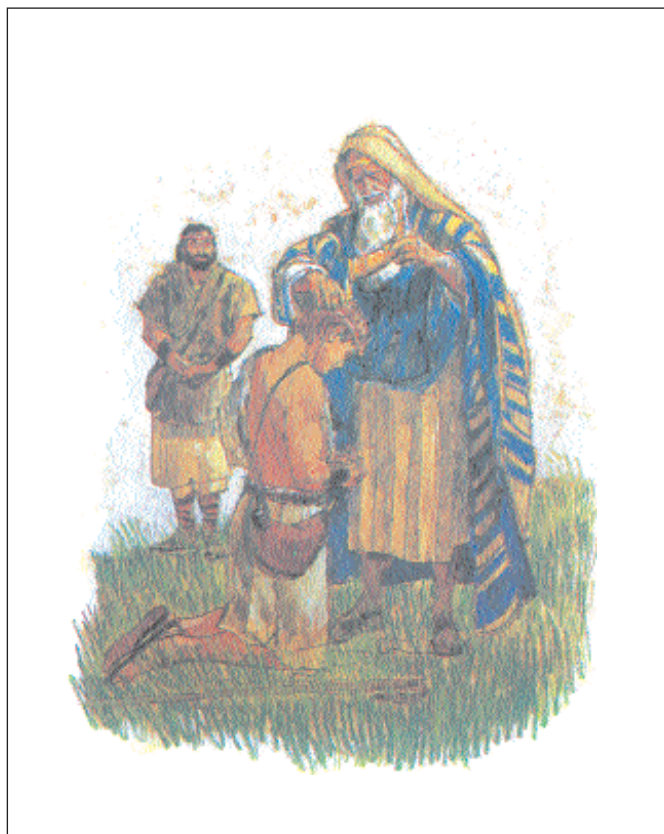
Ki lesz Isten népének új királya?

SÁMUEL ELSŐ KÖNYVE 16.

O Shamuel aba phurilas, ba inke vi akanak sklugil le
Devleske. O Del kodi phendas leske te shorel uloj pe le
Davidosko shero. Kadalasa sikadas o Del sakoneske ke
le niposko dujto kraj o David avla. O Del zhutila le
Davidoske, ke lasho kraj te shaj avel anda leste.

Kon avla le Devleske niposko nyevo kraj?

1 Samuel 16

Most Dávid Izráel királya. A mögötte lévő nagy
aranyládát hívják úgy, hogy frigyláda. Jeruzsálemben
viszi a ládát. Ugrál örömben. Szereti Istent és Isten is
szereti őt. Isten téged is szeret. Ennek nagyon örülnöd
kell.

Miért olyan boldog Dávid király?

SÁMUEL MÁSODIK KÖNYVE 6.

Akanak o David si le Izraelosko kraj. So pala lesko
dumo ashel bari somnakunyi lada, kade bushol ke
colaxlada. Ando Jeruzhalemo ingrel e lada. Andej los o
David xuttykerel. Kamel le Devles, thaj vi les kamel o
Del. O Del vi tut kamel. Kadalake zuraless trubul te
loshas.

Sostar si kasavi lashi voja le David krajese?

2 Samuel 6

L. D. Horoszkóp

2005. november

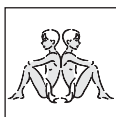

KOS (III. 21.–IV. 20.) – Látja, hogy nem tehet a sors ellen semmit? Baj, baj után éri!

Lassítson! Jó időbeosztással energiát spórolhat meg! Étrendjén is változtatnia kellene. Önpusztító dolgokat művel, vegye már észre...

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Ön most nagyon pozitívan látja a jövőt, tele van lehetőségekkel, és ez jó érzésekkel tölti el. De ne felejtse el, hogy semmi sem biztos az életben, csak a halál! A dolgok gyakran fényesebbnek látszanak, mint amilyenek valójában! A szerelemben ez különösen így van...

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Kerülje a konfrontációt a családjával, mert nincs értelme, és csak rontja a saját helyzetét! Ruhatára megújulásért kiabál, hallja meg... Jól tenné, ha egyedül elutazna egy hétvégre! Csodát művelne Önnel a csend...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Csodálatos randevúja lesz, erotikus felhangokkal, amitől szárnnyakat növeszt, és visszatér ön-

bizalma! Munkáját most elismerik, kitüntetés vagy fizetésemelés a láthatáron

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.)

– Halottaival álmodik és sírva ébred. Novemberben az átlagosnál is többet fog szorongni partnere miatt. Nem akarja elveszíteni! Békére, nyugalomra vágyik már...

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.)

– Ön azt hitte jól ismeri magát, de ebben a hónapban meglepődik előbukkanó rejtett énjé vágyain. Nincs semmi baj! Akármilyen történik Önben, fontosak lesznek a fejlemények, ne meneküljön bele a munkába, nézzen szembe Önmagával! Munkahelyén legyen körültekintő, és ne vegyen semmilyen információt készpénznek! Testvére üzletet ajánlhat, mondjon nemet határozottan!

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.)

– Óriási lelkiismeret furdalás gyötri, ha nem megy minden tökéletesen a munkájában. Tanuljon meg szelektálni! És azt se felejtse el, hogy partnere vágyik a romantikára. Egy gyertyafényes vacsora után minden egyszerűbb lesz...

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.)

– Ön soha sem hagyja cserben barátait, családját még akkor sem, ha a hú-

ség áldozattal jár! De ők vajon, feláldoznak Önért bármit is? Gondolkodjon el ezen...

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.)

– Most mintha minden úgy történne, ahogy szeretné, vagy csak azért tűnik így, mert nem is akar semmit? A múltjából egy régi szerelme felbukkanása várható. Érettebb már...

BAK (XII. 22.–I. 20.)

– Olyan helyről kap meghívást, ahová már régóta vágyott! Okvetlenül mondjon igent. Ráér a rendezvény után is elkeseredni egy munkahelyi ügy miatt, amikor majd úgy érzi, hogy semmi sem változott az elmúlt néhány évben. Aztán meglepődik, mert dőlni kezd Önhez a jóindulat és a támogatás: mégis csak változnak a dolgok...

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.)

– Novemberben, ha Ön nőnemű, ne valljon szerelmet, mert egészen biztos, hogy elutasítanak! A férfi vízöntőket üldözni fogják szerelmükkel a nők! Ilyen az élet... Meg más milyen is... Legyen türelmes!

HALAK (II. 20.–III. 20.)

– Borzasztó félelmet fog átélni egy gyermek miatt, amit hosszú viták sora követ párjával. Ne hibáztassák egymást, azzal nem jutnak semmire! Csak a szeretet gyógyít... És ezt meg is fogják tapasztalni!

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában megjelent alábbi kötetek szerkesztőségünk címén megrendelhetőek! (Szolnok, Pf.: 77 5001)

Szécsi Magda: *Fekete fények* 1300,- Ft

Farkas Kálmán: *Mosoly és párbeszéd* 500,- Ft

Farkas Kálmán: *Ember a viharban* 1500,- Ft

Bokszi és Tulpica: *Cigány népmesék* 1500,- Ft

ÚJ KÖTET: Farkas Kálmán: *Elsorvasztott mozgalom* 1600,- Ft

Kérem segítsenek!

Tisztelt Főszerkesztő Asszony!

Végző elkeseredésemben írok Önnek. 2001-ben kezdtem el a férjemmel együtt építkezni, amihez államilag támogatott hitelt vettünk igénybe és 3 gyermekünk után a szocpolt. A házat el kezdtük építeni és szépen is haladt, de 2003-ban a férjem elhagyott bennünket. A lakást nem tudtam befejezni, mert a pénz elfogyott. A szüleim a saját házukra jelzáloghitelt vettek fel, hogy be tudjam fejezni a miénket. A férjem, amióta elhagyott bennünket egyszer sem látogatta meg a családját, a gyerekeit. A válásunk jelenleg zajlik. A férjem minimálbért jelentett be a bíróságon, így nagyon kevés tartás díjat fogok kapni, amit jelenleg még nem is kapok, mert még nincs róla bírósági végzés. A gyerekeimet (ötöt) és magamat a családi pótlékból és az önkormányzattól kapott segélyből kell eltartanom. A felvett kölcsönt törlesztenem kell, mert ha nem, a kezesektől vonják le és azt nem akarom. Dolgozni nem tudok elmenni, így kilátástalan a helyzetünk.

Bármilyen segítséget elfogadunk. Kérem, segítsenek!

Tisztelettel: Szalai Tiborné (A cím a szerkesztőségben.)

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

.....

Előfizetési díj
egy évre: 1680,- Ft,
fél évre: 840,- Ft,
negyedévre: 420,- Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5001 Szolnok, Pf.: 77
Telefon:
(06) 56/513-952, 513-953, 513-954

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

Felkészítő jogosítvány megszerzésére

Az autóvezetői ismeretek ma már éppen úgy nélkülözhetetlenek, mint az írni, olvasni tudás. Ezt ismerte fel a Szolnoki Cigány Kisebbségi Önkormányzat, amikor úgy döntött, a jogosítvány megszerzésére felkészítőt szervez cigány és nemcigány jelentkezőknek. Az új program elindításához a közelmúlt jogszabályi változásai adták az ötletet. Július elsejével lépett életbe ugyanis az a rendelet-módosítás, melynek értelmében nem kell az általános iskolai bizonyítványt felmutatni ahhoz, hogy valaki beiratkozhasson autóvezetői tanfolyamra.

A Szolnoki Cigány Kisebbségi Önkormányzat az alábbi telefonszámokon várja a jelentkezőket a tanfolyamra:

Balogh László: 06-56-411-205, 06-30-590-5569

Jelentkezni folyamatosan lehet.